

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Vybrané ekonomicko-sociální ukazatele USA za poslední období. Základní trendy

Vypracovala: Eva Hovorková

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Hejtman CSc.

České Budějovice 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, dne.....2015

.....

Eva Hovorková

Obsah:

Obsah

ÚVOD.....	8
1. Vybrané makroekonomické ukazatele.....	9
1.1 Hrubý domácí produkt.....	9
Reálný a nominální HDP.....	10
Měření HDP.....	10
1.2 Nezaměstnanost.....	12
Míra nezaměstnanosti.....	12
1.3 Inflace.....	14
Měření inflace.....	15
1.4 Federální dluh a zadlužení USA.....	16
2. Politický a ekonomický vývoj USA.....	17
2.1 Hospodářský vývoj a ekonomický vývoj 20. léta 20. Století.....	18
2.2 Druhá světová válka a poválečný vývoj.....	20
2.3 Hospodářská politika a ekonomický vývoj v 60. a 70. letech 20. Století.....	21
2.4 Krize v 70. letech 20. století.....	23
2.5 Hospodářský vývoj a politická ekonomika státu v 80. a 90. letech 20.století.....	24
3 Praktická část.....	25
Období 90. Let v USA.....	25
3.1 Rok 1991.....	25
3.2 Rok 1992.....	26
3.3 Rok 1993.....	26
3.4 Rok 1994.....	28
3.5 Rok 1995.....	28
3.6 Rok 1996.....	29
3.7 Rok 1997.....	30
3.8 Rok 1998.....	30
3.9 Rok 1999.....	31
3.10 Rok 2000.....	31
3.11 Rok 2001-2002.....	33
3.12 Rok 2003.....	34

3.13 Rok 2004.....	35
3.14 Rok 2005.....	35
3.15 Rok 2006.....	36
3.16 Rok 2007.....	36
3.17 Rok 2008.....	37
3.18 Vývoj ekonomiky od roku 2009-2013.....	39
Závěr.....	42
Literatura:.....	44
Přílohy:.....	46

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Pavlu Hejtmanovi za cenné rady, ochotu a trpělivost při odborném vedení této bakalářské práce.

Anotace:

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou základních makroekonomických ukazatelů USA za poslední období. Teoretická část vymezuje základní pojmy, jako jsou hrubý domácí produkt, nezaměstnanost, inflace a zadlužení státu. V praktické části se práce zaměřuje na porovnání jednotlivých makroekonomických veličin v konkrétních letech (1990-2013) a popisuje ekonomický vývoj v jednotlivých obdobích.

Klíčová slova: Hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost, federální dluh, fiskální a monetární politika, světová krize

Annotation:

Theme of thesis is problematics of the basic macroeconomic indicators of the USA in the latest period. The theoretical part defines basic terms such as gross domestic product, unemployment, inflation and national debt. In the practical part presents on the comparison of macroeconomic variables in specific years (1990-2013), and describes the economic development in each period.

Key words: gross domestic product, inflation, unemployment, national debt, fikal and moneterary policy, Word crisis

ÚVOD

Spojené státy americké patří mezi největší ekonomické velmoci, určují směr vývoje dalších světových ekonomik. Toto téma je velice aktuální, věnuji se nejmladšímu vývoji ekonomik. V teoretické části se budu zabývat jednotlivými makroekonomickými ukazateli. Zvolila jsem ukazatele, které patří mezi zcela základní a nejdůležitější. Tato práce by měla sloužit jako studijní pomůcka pro zájemce při studiu ekonomie. Takto jsem k tomu i při zpracování práce přistupovala. Cílem mé práce je vybrat, vyhledat a zpracovat základní ekonomicko-sociální ukazatele USA za období 1990-2013. V teoretické části se věnuji historickému vývoji ekonomiky od počátku 20. Století. Praktická část, která tvoří většinu mého díla, se zabývá jednotlivými roky a popisem vývoj ekonomiky. Porovnávám vývoje jednotlivých ukazatelů a snažím se zjistit příčiny vývojových trendů, které jsou stěžejními pro dané období.

Pro dosažení uvedených cílů využívám metody kvalifikované heuristiky, dále metody výběru, komparace, analýzy a kompilace. Celá práce je zakončena závěrem, kde přichází klasická sumarizace a zhodnocení, nakolik byla ekonomika Spojených států ve vybraném období úspěšná respektive neúspěšná.

1. Vybrané makroekonomické ukazatele

Jde o veličiny, pomocí kterých určujeme výkonnost národního hospodářství jednotlivých států. Nejvýznamnějším ukazatelem je hrubý domácí produkt, kterému se mu budu v následující kapitole věnovat. O výkonnosti ekonomiky vypovídají i další ukazatele. Patří mezi ně míra inflace, míra nezaměstnanosti, obchodní a platební bilance a tempo růstu.

1.1 Hrubý domácí produkt

Hrubý domácí produkt patří mezi nejvýznamnější makroekonomické ukazatele. Podle něho můžeme posuzovat výkonnost ekonomiky daného státu a také vypovídá o průměrné životní úrovni země.

Hrubý domácí produkt je souhrn veškeré finální produkce (výrobků a služeb) vytvořené výrobními faktory umístěnými v dané zemi bez ohledu na to, kým jsou vlastněny. Je zde rozhodující pouze geografický (územní) princip (tzn. produkce amerických firem v USA + produkce zahraničních firem v USA). Jde tedy o produkci vyrobenou na teritoriu dané země jak domácími, tak zahraničními firmami zpravidla za 1 kalendářní rok v peněžním vyjádření. Uvažujeme pouze finální (konečnou) produkci tzn. takovou, která již není vstupem další produkce z důvodu vyhnutí se opakovaného započítávání těchto položek do hodnoty HDP.

Hrubý domácí produkt je statistický ukazatel. Je jedním z výstupních agregátů systému národních účtů (SNÚ, SNA – System of National Accounts). Tak se nazývá specializovaná oblast ekonomie a ekonomické statistiky, která se zabývá měřením a vykazováním výsledků ekonomické činnosti země. Národní účty slouží pro ekonomickou analýzu, určení vývoje ekonomiky, mezinárodní srovnání, tvorbu makroekonomické politiky apod.

Je třeba si uvědomit, že hrubý domácí produkt, stejně jako většina statistických ukazatelů, je pouze odhadován. Přičemž tento odhad je založen na řadě výběrových zjišťování, odhadů, dopočtů, které jsou základním nástrojem sestavování národních účtů, proto nutně generují řadu chyb (výběrových i nevýběrových). Z tohoto pohledu jsou roční i čtvrtletní odhady pouze aproximací skutečnosti.

Reálný a nominální HDP

HDP se oceňuje ve stálých cenách nebo v běžných (tržních, kupních) cenách. Podle typu ocenění rozlišujeme reálný HDP a nominální HDP.

Reálný HDP: oceňuje produkt v cenách přepočtených na ceny nějakého výchozího roku, čímž vytváří míru produktu ve stálých cenách, které jsou očištěny od změn, neobsahují inflaci. Například produkci roku 2006 měříme v cenách roku 2005.

Nominální HDP: představuje celkovou peněžní hodnotu statků a služeb vyrobených v daném roce, přičemž hodnoty jsou vyjádřeny v aktuálních tržních cenách každého roku. Tyto ceny obsahují inflaci. Například produkci roku 2006 měříme v cenách roku 2006.

Reálný hrubý domácí produkt je nižší než nominální domácí produkt. Je to způsobeno inflací nebo-li růstem cen. Kdyby naopak došlo k méně pravděpodobnému poklesu cen, byl by reálný produkt vyšší než nominální.

Abychom získali přesný ukazatel reálného produktu, musíme vydělit nominální HDP deflátorem HDP. Deflátor HDP je cenový index používaný k odstranění inflace (k defilování HDP). Cenový index je vážený průměr jednotlivých cen tisíců položek, které vstupují do HDP, kde váha ceny je dána ekonomickým významem. Tento index používá variabilní váhy místo fixních. Deflátor můžeme vyjádřit jako poměr nominálního HDP a reálného HDP.

Měření HDP

K měření HDP se používají následující tři metody, přičemž podrobněji bude popsána výdajová metoda vzhledem k rozsahu této práce.

- *Důchodová metoda* – při výpočtu HDP touto metodou postupujeme tak, že sečteme mzdy, úroky, zisky, renty a příjmy ze samozaměstnání, čímž získáme národní důchod, ke kterému je však nutno přičíst ještě amortizaci a nepřímé daně.
- *metoda založená na sumarizaci hodnot přidaných zpracováním* – touto metodou zjistíme HDP tím způsobem, že sečteme přidané hodnoty všech firem v ekonomice.

- *výdajová metoda* – touto metodou vypočítáme HDP tím způsobem, že sečteme spotřebu domácností (consumption), hrubé soukromé investice (investment), výdaje vlády na nákup výrobků a služeb (government) a čistý export, který znamená rozdíl mezi exportem a importem.

Spotřební výdaje C – zahrnují výdaje domácností na služby a statky krátkodobé a dlouhodobé spotřeby

Investiční výdaje I – Nejde zde o investice v podobě finančních investic, ale o reálné soukromé investice. Při výpočtu tedy započítáváme investice fixní a investice v podobě zásob, nesmíme zde započítat nákup akcií a obligací. Fixní investice představují výdaje podniků na nové vybavení a změny stavu zásob představují změny zásob finálních statků určených k prodeji a materiálu sloužícího k dalšímu užití.

Výdaje vlády na nákup výrobků a služeb G – vládní výdaje můžeme rozdělit na výdaje výrobků a služeb a na výdaje na transfery, které se však do výpočtu HDP nezapočítávají, neboť se od výdajů na výrobky a služby liší tím, že jde o jednostranný pohyb od jednoho subjektu k druhému. Výdaje na transfery slouží k podpoře subjektů v podobě penzí, stipendií, sociálních dávek atd. Mezi vládní výdaje patří například výdaje na obranu státu, vzdělávání, zdravotnictví atd.

Výdaje zahraničních subjektů (NX) – čistý export vypočítáme tak, že od celkového vývozu odečteme dovoz výrobků a služeb. Pokud je hodnota kladná, je výkonová bilance země aktivní, pokud je hodnota záporná, je bilance pasivní a HDP se tak snižuje.

Z toho vyplývá že:

$$\text{HDP} = \text{C} + \text{I} + \text{G} + \text{NX}$$

Tato metoda je pouze teoretická, jednotlivé statistické úřady využívají odlišné modifikace tohoto výpočtu. Každý stát uvádí HDP ve své vlastní národní měně. Chceme-li porovnat jednotlivé státy podle ukazatele HDP, používá se parita kupní síly (Purchasing power parity, PPP), která je při převodu na společnou měnu pro všechny státy účastníci se komparace nezbytná. Každá země má jinou cenovou úroveň a tu se snaží PPP sjednocovat.

Velikost HDP v absolutním vyjádření představuje ekonomickou sílu země. K vyjádření ekonomické úrovně země používáme ukazatel HDP na 1 obyvatele, který se používá k přibližnému vyjádření životní úrovně v dané zemi. Má ale některé omezení a to, že nevypovídá nic o vnitřní struktuře ekonomiky, o zastoupení odvětví s vysoce pokročilými technologiemi, o stupni vědeckotechnického rozvoje, tudíž tento ukazatel nevyklučuje možnost zaostalost v řadě významných oblastí. Ekonomicky rozvinutou zemí rozumíme takovou zemi, jejíž vysoká ekonomická úroveň je výsledkem působení vysoce kvalifikovaných pracovních sil, aplikace výsledků výzkumu a vývoje.

1.2 Nezaměstnanost

Definice nezaměstnanosti je založena na tom, že osoba schopná práce je z možnosti pracovat v placeném zaměstnání vyřazena, ale i na tom, že se svým vyřazením neuspokojuje, a hledá nové placené zaměstnání, někdy jen na částečný úvazek.

Mezinárodní úřad práce (International Labour Organization) v Ženevě zahrnuje pod pojmem nezaměstnanost tyto požadavky. Podle nich lze považovat za nezaměstnané jen osoby, které:

- jsou schopné práce (z hlediska věku, zdravotního stavu, osobní situace)
- chtějí pracovat v určitém zaměstnání, avšak v dané chvíli toto zaměstnání nemají, tzn. že přes svoji snahu se jim nedaří zaměstnání nalézt.

Míra nezaměstnanosti

Zaměstnaní a nezaměstnaní tvoří ekonomicky aktivní obyvatelstvo. Zbytek populace je tudíž ekonomicky neaktivní. Jsou to například lidé handicapovaní, studenti či matky, starající se o své děti. Existuje samozřejmě i jiná možnost a to ta, že lidé mohou být jednoduše líní. K lepšímu pochopení nám pomůže teorie Samuelsona a Nordhause: „Lidé, kteří mají práci, jsou zaměstnaní; lidé bez práce, kteří však práci hledají, jsou nezaměstnaní; lidé, kteří práci nemají, ale kteří ji ani aktivně nehledají, nejsou ekonomicky aktivní. Míru nezaměstnanosti získáme jako počet nezaměstnaných vydělený celkovým ekonomicky

aktivním obyvatelstvem.“¹ Míru nezaměstnanosti v procentech vypočítáme podle následujícího vzorce:

$$u = \frac{U}{E + U} * 100$$

Kde u je míra nezaměstnanosti v procentech, U je počet nezaměstnaných a L počet zaměstnaných². Jinými slovy jde o podíl nezaměstnaných k ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu násobený stem.

Rozlišujeme zaměstnanost krátkodobou a dlouhodobou, která je mnohem závažnější. Krátkodobá nezaměstnanost trvá až několik týdnů, zatímco dlouhodobá trvá více než jeden rok. Porovnáváme-li míru nezaměstnanosti, měli bychom brát v potaz, že se liší regionálně v jednotlivých zemích, závisí na ekonomické vyspělosti oblastí, také na podílu etnických menšin ve státě, či populační stáří obyvatel. Dále bývá nižší nezaměstnanost ve větších městech, kde bývá celá řada pracovních míst a možností, jak se na pracovním trhu uplatnit. Ve státě by se měla udržovat přirozená míra nezaměstnanosti, neboť ta vyrovnává síly v ekonomice a nezvyšuje se inflace, na kterou má míra nezvěstnosti velký vliv. Platí, že snižování míry inflace vede ke zvyšování míry nezaměstnanosti, jelikož se snižuje výroba, tudíž i zaměstnanost ve státě. Při zvyšování cenové hladiny tedy při deflaci dochází k opaku.

Typy nezaměstnanosti

Nyní se zaměříme na to, jaké vztahy fungují mezi typy nezaměstnanosti a jak souvisí s hospodářským cyklem. Existují tři typy nezaměstnanosti: frikční, cyklická a strukturální.

Frikční nezaměstnanost – patří mezi krátkodobou nezaměstnanost a souvisí s životním cyklem obyvatelstva. Lze ji definovat tím, že zaměstnanci přecházejí z jednoho zaměstnání do dalšího. „Někteří lidé jsou dočasně nezaměstnaní, protože opustili svoje původní zaměstnání a po nějakou dobu si hledají nové pracovní místo. Toto hledání jim zabere určitý čas, protože se mnohdy obávají přijmout hned první nabídku – očekávají lepší nabídky a chtějí si vybrat.“³

¹ SAMUELSON, Paul A. a William D. NORDHAUS. *Ekonomie*. Praha: Svoboda, 1991, s. 287. ISBN 80-205-0192-4.

² PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie: Základní kurz*. Praha: Melandrium, 2007, s. 117. ISBN 978-80-86175-52-2.

³ HOLMAN, Robert et al. *Makroekonomie: středně pokročilý kurz*. Praha: C. H. Beck, 2004, 424 s. ISBN 80-7179-764-2.

Tento typ nezaměstnanosti se může týkat každého z nás, absolventi středních nebo vysokých škol nemusí hned po studiu nacházet uplatnění v oblasti, kde žijí. Ženy v průběhu života odchází na mateřskou dovolenou, lidé odcházejí za lepší pracovní nabídkou z různých důvodů. (možnost kariérního postupu, lepší finanční ohodnocení.). Všechny tyto příklady patří do běžného cyklu života, jde o krátkodobou záležitost. Tržní ekonomice neškodí, myslím si, že by se vyskytovala i v stavu plné nezaměstnanosti.

Strukturální nezaměstnanost – „strukturální nezaměstnanost vzniká na základě nedostatečné poptávky po statcích a tudíž i po určitých pracovních, a to v určitých odvětvích, v jejichž vývoji probíhá útlum (hutě, doly, těžké strojírenství, loděnice apod.).“⁴ Mezi jednotlivými pracovními sektory dochází k tomu, že dříve atraktivní a kvalitní pozice postupně ztrácí na své hodnotě, snižuje se poptávka, dochází k nahrazování jinými novějšími pracovními odvětvími. Nabídka se u těchto případů nepřizpůsobuje tak rychle a důsledkem toho je strukturální nezaměstnanost. Tento druh nezaměstnanosti souvisí s vývojem společnosti, moderních technologií nebo se změnou světové ekonomiky a hospodářství. Na tuto nezaměstnanost má vliv i preference spotřebitelů a různé regiony, proto je považována za dlouhodobější. V praxi si můžeme představit menší město, které nemá tolik pracovních možností, kde funguje jeden větší monopol, oproti tomu větší města mají více pracovních příležitostí a existuje zde více podniků. K vyřešení této nezaměstnanosti se uplatňuje rekvalifikace starších pracovníků, která ale může být dosti náročná, hlavně z hlediska finančního.⁵

Cyklická nezaměstnanost - je ze všech nezaměstnaností nejzávažnější a vzniká tehdy, když je poptávka po práci nízká a nezaměstnanost se zvyšuje. Tato nezaměstnanost je závislá na hospodářském cyklu tržní ekonomiky. Tato nezaměstnanost roste v období recese, tedy když dochází k poklesu HDP a klesá v období konjunktury. Řadíme ji spolu se strukturální nezaměstnaností mezi velice závažné projevy nestability ekonomiky státu.

1.3 Inflace

Termín inflace je v ekonomii i v obyčejném životě vnímán jako velmi negativní jev. Inflace je všeobecně charakterizována jako makroekonomický jev, který se v daném časovém období projevuje snižováním kupní síly peněz a zároveň se zvyšuje cenová hladina statků a služeb. Přispívá k ekonomické nestabilitě a nejistotě ve vývoji makroekonomických

⁴ HELÍSEK, Mojmír. *Makroekonomie: Základní kurz*. Praha: Melandrium, 2002, s. 184. ISBN 80-86175-25-

⁵ JUREČKA, Václav a Ivana JÁNOŠÍKOVÁ. *Makroekonomie: Základní kurs*. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava, 2009, s. 68. ISBN 978-80-248-2065-1.

ukazatelů. Pokud se změni ceny výrobků, neznamená to, že jde o inflaci. Inflace je zprůměrovaná veličina, která tedy vypovídá o změně cenové hladiny v dané ekonomice státu. Opačným procesem je deflace, kdy se zvyšuje kupní síla peněz a snižuje se cenová hladina výrobků a služeb. K deflaci zřídka kdy dochází, častějším jevem je dezinflace. K dezinflaci dochází, když se snižuje inflace, klesá míra inflace. Míra inflace je vyjadřována procentní změnou průměrné cenové hladiny posledních dvanácti měsíců oproti průměrné cenové hladině za dvanáct měsíců předchozích⁶.

Měření inflace

Inflaci vyjadřujeme pomocí cenových indexů, jako jsou deflátor HDP neboli implicitní cenový deflátor (Implicit Price Deflator, IPD), index cen výrobců (Producer Price Index, PPI) nebo index spotřebitelských cen (Consumer Price Index, CPI), který je nejčastěji využíván, a proto mu bude věnována největší pozornost.⁷

Index spotřebitelských cen je nejznámější cenový index, podle kterého se měří inflace. Porovnává spotřební koše, které jsou spotřebovávány domácnostmi. Spotřební koše představují soubor výrobků a služeb, které tyto domácnosti nakupují za určité časové období. Výběr reprezentantů do spotřebního koše závisí na podílu spotřeby domácností. Váha, lépe řečeno význam, který je jednotlivým vzorkům ve spotřebním koši přisouzen odpovídá podílu daného druhu spotřeby, které jednotlivé vzorky reprezentují, na spotřebě domácnosti celkově. Celkový počet oddílů ve spotřebním koši, který byl sestaven mezinárodní klasifikací individuální spotřeby podle účelu užití (Classification of Individual Consumption by Purpose, COICOP), je 12, avšak nově byl k těmto oddílům přisouzen nový vzorek nazvaný „letecká doprava.“

Typy inflace

Z hlediska rychlosti dělíme inflaci na plíživou, která probíhá v mírném tempu a její míra je jednociferná, pádivou, která je rychlejší a její míra je dvojciferná, a hyperinflaci, která je nejzávažnější, protože představuje zhroucení celého peněžního systému. Co se týče příčiny, rozlišujeme inflaci taženou poptávkou s inflací taženou náklady.

⁶ JUREČKA, Václav a Ivana JÁNOŠÍKOVÁ. *Makroekonomie: Základní kurs*. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava, 2009, s. 71. ISBN 978-80-248-2065-1.

⁷ PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie: Základní kurz*. Praha: Melandrium, 2007, s. 35-38. ISBN 978-80-86175-52-2.

Inflace tažená poptávkou je charakterizována převisem agregátní poptávky nad nabídkou. Nastává v takovém případě, kdy domácnosti, vláda, firmy nebo zahraniční subjekty chtějí při stálých cenách spotřebovat větší produkt než je ekonomika schopná vytvářet. Následný vzestup cenové hladiny tak vyrovnává rozdíl mezi nabídkou a poptávkou. Může být zapříčiněna nadměrnými investičními a spotřebními výdaji, když stát prosadí levný úvěr, růstem nominálních mezd převyšujících růst produktivity nebo snížením daní.⁸

Inflace tažená náklady nastává tehdy, když ceny finálních statků a služeb rostou spolu s růstem cen nákladů, které jsou vyvolány zvýšením mezd, cen potravin, energie atd. Rostoucí náklady vedou k růstu cen, neboť se omezí jejich produkce. Nákladová inflace bývá zapříčiněna například zdražováním dováženého zboží, prosazováním vyšších mezd, nedokonalou konkurencí atd.⁹

1.4 Federální dluh a zadlužení USA

Tabulka: Vývoj státního dluhu USA

Rok	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2008	2009	2010	2011	2012
% HDP	42,3	55,6	63,9	71,1	54,8	67,9	76,1	89,7	98,6	102,9	107,2

Zdroj: [https://cs.wikipedia.org/wiki/St%C3%A1tn%C3%AD_dluh_Spojen%C3%BDch_st%C3%A1t%C5%AF_americk%](https://cs.wikipedia.org/wiki/St%C3%A1tn%C3%AD_dluh_Spojen%C3%BDch_st%C3%A1t%C5%AF_americk%20)

Státní dluh USA narůstá hlavně od počátku 80. let, kdy byl americkým prezidentem zvolen Ronald Reagan. Nárůst se podařilo zastavit v 90. letech Billu Clintonovi. Od počátku 21. století však státní dluh opět strmě narůstá. Termín státní dluh se označuje jako souhrn závazků ústředních vládních institucí a dalších veřejných orgánů dané země vůči jednotlivým věřitelům. Zahrnuje tedy celkové zadlužení vlády, nižších správních celků a mimorozpočtových fondů a fondů sociálního zabezpečení. Veřejný dluh vzniká kumulací schodků (deficitů) veřejných rozpočtů, především státního rozpočtu v jednotlivých letech. Udává se jako procento hrubého domácího produktu. Vláda si většinu chybějících peněz obstará vydáváním dluhopisů, cenných papírů s přijatelnou úrokovou sazbou. Můžeme se zde hovořit o velkém problému, jelikož spousta zemí světa své dluhy nesplácí, jen se dále

⁸ JUREČKA, Václav a Ivana JÁNOŠÍKOVÁ. *Makroekonomie: Základní kurs*. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava, 2009, s. 92-100. ISBN 978-80-248-2065-1.

⁹ JUREČKA, Václav a Ivana JÁNOŠÍKOVÁ. *Makroekonomie: Základní kurs*. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava, 2009, s. 97-102. ISBN 978-80-248-2065-1.

zadlužují. Samozřejmě jde o státy, které si to mohou dovolit, musí být atraktivní obligace, aby je chtěly finanční trhy kupovat.

. To se odvíjí především od odhadu rizika, že dluhy nebudou včas a řádně splaceny, které vyjadřuje hodnocení vydávaný ratingovými agenturami. Od ratingu se pak odvíjí rizikový příplatek u CDS, což je cena pojištění právě pro případ, že dojde k nesplacení tohoto dluhu.

Dále je podstatné, zda stát najde dostatek zájemců, kteří by koupili jeho obligace v domácí měně. V opačném případě nezbývá nic jiného než se zadlužit v jedné z mezinárodně uznávaných měn (dolar, euro...). Podle doby splatnosti se státní dluhopisy dělí se na krátkodobé (do jednoho roku), střednědobé (do tří let) a dlouhodobé (nad tři roky). Důsledkem státního dluhu je nutnost platit z něj úrok, tvoří podstatnou část státního rozpočtu většiny zemí.

2. Politický a ekonomický vývoj USA

V USA došlo k velkému rozvoji v 19. Století a stává se hospodářskou velmocí. Objem průmyslové výroby vzrostl v letech 1869-1913 asi osmkrát v důsledku vzrůstu amerického průmyslu v průběhu celého 19. století. Důvodem ekonomického růstu bylo více faktorů. Zvyšování počtu obyvatel bylo zapříčiněno přirozeným přírůstkem a migrací. Vzrostl i objem kapitálu v zemi, čemuž přispěl příliv zahraničních investorů. Tento kapitál pocházel zejména z Francie a Velké Británie. V tomto období se v rámci rozrůstání průmyslového sektoru stavěly železnice a celkově se rozvíjela dopravní síť. V rámci rozvoje průmyslu se snižovala i míra nezaměstnanosti.

Předchozí faktory vedly ke zvyšování objemu výrobních faktorů i ke specializaci a vzestupu produktivity. Tyto skutečnosti nemalou měrou přispěly k tomu, že posledních třicet let 19.

století bylo pro USA zvláště úspěšným obdobím. Amerika se již na konci 19. století stala hospodářsky nejsilnější zemí. Silný nárůst se nezastavil ani v dalším století. Za negativum byly v té době považovány snahy zvětšení podniků, které vedly k monopolizaci a kartelizaci ekonomiky. Z tohoto důvodu byly přijaty první zákony proti monopolům.

2.1 Hospodářský vývoj a ekonomický vývoj 20. léta 20. Století

Americké hospodářství zaznamenalo mnoho změn, na prezidentském postu se vystřídali tři republikánští prezidenti. – Warren G. Harding(1921-1923), Calvin Coolidge (1923–1929) a Herbert Hoover (1929–1933).

USA vstoupila do války v roce 1917 po boku států Dohody, což se stalo klíčovým momentem pro porážku Německa. Během války zahynulo okolo 112 tisíc obyvatel, z nichž více jak polovina podlehla nemocím. Problémem, který přetrvával, byla segregace. Zákony z roku 1921 zamezil přírůstku přistěhovalců a následné zákony tento trend ještě podpořily. V roce 1929 získává platnost zákon, který zastavuje migrace úplně. V roce 1911 přišlo 11,6 přistěhovalce na 1000 obyvatel, ve 40. letech se tento ukazatel snížil na 0,4 na 1000 obyvatel.

Po první světové válce se USA po stránce hospodářské vedlo velice dobře, ekonomika se stala stabilnější a podílela se 45% na světové průmyslové výrobě. V letech 1925 a 1926 došlo k mírné recesi. Obecně se ekonomika státu rozvíjela, produkce se mezi lety 1929 -1933 zdvojnásobila, což napomohlo i snížení míry nezaměstnanosti. Hrubý příjem na osobu vzrostl v rozmezí let 1923-1929 o 13 % a hrubý národní produkt na hlavu se zvýšil o 30 %.

Tabulka 2-1: Vybrané ekonomické ukazatele 1920-1929 (v %)

Ukazatele	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
Růst HDP	-0,9	-2,3	5,6	13,2	3,1	2,3	6,5	1,0	1,1	6,0
Nezaměstnanost	5,2	11,7	6,7	2,4	5,0	3,2	1,8	3,3	4,2	3,3
Inflace	13,9	-14,7	-5,5	2,8	-1,2	-1,8	0,4	-2,4	0,8	0,3

Zdroj: U. S. Census Bureau 1975, Economic Report of the President 2007

Mezi hlavní příčiny amerických úspěchů patřil nárůst produktivity práce. Ten byl podmíněn změnami ve výrobě, především zavedení montážních pásů. Silný nárůst produktivity práce byl zapříčiněn vyšší mírou specializace v ekonomice. Tímto procesem docházelo ke snižování cen, nárůstu reálných mezd, což následně vyvolalo spotřebitelský boom.

Významných moment v daném období je taktéž rozvoj automobilové dopravy a s tím spojený rozvoj výroby skla, gumárenského průmyslu, rozvoj elektrické energie a těžby ropy a zemního plynu. Výroba automobilů měla velký vliv na demografický pohyb obyvatel.

Docházelo k stěhování obyvatel do periferních oblastí města, jelikož vlastníci automobilů mohli za práci dojíždět. Naopak chudší vrstvy obyvatel z vesnických sídel se stěhovali do měst. Tento jev se nazývá suburbanizace, tedy dochází k nárůstu městského obyvatelstva. Tento jev je obecně spojen s průmyslovou revolucí a s rozvojem přístrojů a technologií.

K velkým problémům směřoval vývoj na burze. Burza prodělávala vedrné polovině 20. Století velký boom. Tento boom byl však spekulativní, ceny akcií neodrážely očekávané budoucí výnosy z jejich držení, ale spíše odhady, že ceny cenných papírů porostou. Tyto prognózy se plnily a od roku 1925 docházelo k silnému vzestupu cen. Investoři nedrželi akcie jako výraz pro vlastnictví, ale pouze pro spekulativní účely. Problémem se stal nákup akcií. Investoři si mohli půjčovat od bank peníze pouze s tím, že bude ručeno pouze akciemi. Tento cyklus se nustále opakoval a fungoval úspěšně až do krachu na burze, který pak vyvolal obrovské problémy bankovnímu systému.

Krach nastal dne 24. Října 1929. To že k němu došlo, bylo projevem nezdravé tendence amerického hospodářství. Velká hospodářská krize byla výjimečná délkou trvání, ale také jejím průběhem. Dno této krize dosáhla americká ekonomiky v roce 1933, kdy vzrostl počet nezaměstnaných na 12 miliónů amerických obyvatel. Reálný produkt poklesl v letech 1929-1933 o více jak třetinu. V letech 1931-1932 vyhlásilo úpadek a bankrot téměř 5 100 bank a o rok později přestal americký bankovní systém fungovat téměř úplně.

Tabulka 2-2: Vybrané makroekonomické ukazatele za období 1930-1939 (v %)

Ukazatele	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Růst HDP	-8,6	-6,4	-13,0	-1,3	10,8	8,9	13,0	5,1	-3,4	8,1
Nezaměstnanost	8,7	15,9	23,6	24,9	21,7	20,1	16,9	14,3	19,0	17,2
Inflace (%)	-3,7	-10,3	-11,8	-2,7	5,6	2,0	1,2	4,3	-3,0	-0,9
Saldo rozpočtu (% HDP)	0,8	-0,6	-4,1	-4,5	-5,5	-4,0	-5,5	-2,5	-0,1	-3,2
Federální výdaje (% HDP)	3,4	4,3	6,9	8,0	10,7	9,2	10,5	8,6	7,7	10,3
Hrubé investice (Δ %)	-33	-37,2	-69,8	47,5	80,5	85,1	28,2	24,9	33,9	28,6

Zdroj: U. S. Census Bureau 1975, Economic Report of the President 2007

Hospodářství USA se prudce propadlo a krize trvala až do vypuknutí druhé světové války. V průběhu druhé světové války americká vláda výrazně zvýšila daně i výdaje a také se výrazně zadlužuje. V tomto období dochází k výraznému zdanění, které během dalších let už nesnižovalo.

2.2 Druhá světová válka a poválečný vývoj

Při vypuknutí druhé světové války se v USA nadále projevovaly důsledky krize. Počet nezaměstnaných se pohybovalo okolo 9,5 miliónů. Stejně jako v období první světové války se USA držely v ústraní a zůstávaly neutrálními. Po útoku na Pearl Harbor v roce 1941 vstoupily do celosvětového konfliktu. Během války došlo k dalším vládním zásahům do ekonomiky.

Tabulka 2-3: Vybrané makroekonomické ukazatele za období 1940-1945

Ukazatele	1940	1941	1942	1943	1944	1945
Růst HDP (%)	8,8	17,1	18,5	16,4	8,1	-1,1
Nezaměstnanost (%)	14,6	9,9	7,8	5,4	2,3	2,6
Inflace (%)	1,1	6,6	7,8	5,4	2,3	2,6
Saldo rozpočtu (% HDP)	-3,0	-4,4	-14,3	-30,3	-22,8	-21,5
Federální výdaje (% HDP)	9,8	12,0	24,4	43,6	43,7	41,9
Výdaje na obranu (% HDP)	1,7	5,6	17,8	37,0	37,8	37,5
Federální dluh (% HPD)	52,4	50,4	54,9	79,1	97,6	117,5

Zdroj: Tomeš, Z.: Hospodářská politika, str. 48

Spojené státy se staly po druhé světové válce absolutním politickým a ekonomickým gigantem. Ještě počátkem 50. let tvořila americká ekonomika třetinu světového HDP, 16 % světového vývozu a 60 % průmyslové výroby.

Američané po válce využili toho, že území nebylo zasaženo útrapami války, mohli dále pokračovat v upevňování své pozici na celosvětovém hospodářském trhu. Největším problémem poválečné americké situace se staly inflační tendence. V průběhu války byly tyto tendence kontrolovány skrze ceny, v roce 1946 došlo k zrušení a hodnota míry inflace se zvýšila o 10,9%.

Začali se projevovat zásahy vlády do hospodářského chodu státu. Po válce se ekonomika jevila jako velice kolísavá a nestabilní. Nejprve v letech 1945-1947 propadla do recese, později v roce 1948 došlo k silnému vzestupu v důsledku vysokých investic a to především do výrobní sféry, výstavby bytů a rozvoje a přestavby infrastruktury.

Tabulka 2-4: Vybrané ekonomické ukazatele (1946-1952)

Ukazatele	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952
Růst HDP (%)	-11,0	-0,9	4,4	-0,5	8,7	7,7	3,8
Nezaměstnanost (%)	3,9	3,9	3,8	5,9	5,3	3,3	3,0
Inflace (%)	12,0	10,9	5,6	-0,2	1,1	7,2	1,7
Saldo rozpočtu (% HDP)	-7,2	1,7	4,6	0,2	-1,2	1,9	-0,4

Zdroj: Tomeš, Z.: Hospodářská politika, str.49

Dwight Eisenhower ukončil dvacetiletou tradici vlády demokratických prezidentů. Eisenhowerův program „Dynamický konzervatismus“ měl občanům vytvářet příznivé individuální podmínky pro hospodářskou činnost. Tím měl na mysli rovnoměrný ekonomický růst, ochranu rodiny i jednotlivce před hospodářskými riziky a omezení inflace.

Ekonomické výsledky Eisenhowerovy vlády můžeme řadit mezi úspěšné. Inflace se snižovala a držela své hodnoty na nízkých číslech, ekonomický růst dosahoval průměrně okolo 3% ročně. Původní záměr byl směřován na snížení podílu vládních výdajů na HDP. Tento plán fungoval jen do první poloviny 50. let. Zvýšení těchto podílů zapříčinilo zbrojení na konci 50. let. Spotřebovalo se více než 50% federálních financí a zabránilo se výraznějšímu vlivu vlády na americké hospodářství.

2.3 Hospodářská politika a ekonomický vývoj v 60. a 70. letech 20. Století

New Economics

Na počátku 60. let byl zvolen nový prezident John. F. Kennedy (1961-1963). Přišel s novou myšlenkou a vypracoval politiko-ekonomický plán „New Economics“. Tento směr se postavil proti myšlence a konzervativní zásadě vždy vyrovnaného rozpočtu. Deficit rozpočtu byl tedy tolerován, pokud se ekonomika nachází pod úrovní plné nezaměstnanosti. Kennedy posílal státní prostředky především do oblasti vojenské a zbrojní, na vesmírný projekt Apollo, výstavbu veřejně prospěšných staveb, taktéž se zasloužil o zvýšení dávek v nezaměstnanosti, a podporoval výstavbu a rozvoj měst a městských částí.

Tabulka 2-5: Vybrané ekonomické ukazatele (1953-1960)

Ukazatele	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960
Růst HDP (%)	4,6	-0,7	7,1	1,9	2,0	-1,0	7,1	2,5
Nezaměstnanost (%)	2,9	5,5	4,4	4,1	4,3	6,8	5,5	5,5
Inflace (%)	1,2	1,0	1,8	3,4	3,4	2,3	1,2	1,4
Saldo rozpočtu (% HDP)	-1,8	-0,3	-0,7	0,9	0,7	-0,6	-2,6	0,0

Zdroj: Židek, L.: Dějiny světového hospodářství, str. 199

V tomto období mělo dojít k snížení daňového zatížení, kterého se už nedočkal, jelikož na něj byl v roce 1963 spáchán atentát a v důsledku zranění umírá. Na místo prezident se dostává tehdejší viceprezident Lyndon Johnson (1963-1968). Johnson pokračoval v díle a myšlence J.F. Kennedyho. Došlo k schválení zákona o snížení daní (1964), posléze byly schváleny investiční daňové úlevy, které měly podporou investičních aktivit stimulovat agregátní poptávku.

Tabulka 2-6: Vybrané ekonomické ukazatele (1961-1968)

Ukazatele	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968
Růst HDP (%)	2,3	6,1	4,4	5,8	6,4	6,5	2,5	4,8
Nezaměstnanost (%)	6,7	6,5	5,7	5,2	4,5	3,8	3,8	3,6
Inflace (%)	1,1	1,4	1,1	1,5	1,8	2,8	3,1	4,3
Saldo rozpočtu (% HDP)	-0,7	-1,3	-0,8	-0,9	-0,2	-0,5	-1,1	-2,9
Federální výdaje	18,4	18,8	18,6	18,5	17,2	17,8	19,4	20,5

Zdroj: Židek, L.: Dějiny světového hospodářství, str. 199, Tomeš, Z., Hospodářská politika, str. 53

„Zvýšené vládní výdaje, snížení daňového zatížení a uvolněnou monetární politiku lze považovat za důvody vedoucí k dlouhotrvající konjunktuře spojené s klesající nezaměstnaností.“¹⁰Po vypuknutí války ve Vietnamu (1965-1975) a následném zapojení se v tomto konfliktu, v USA dochází k nárůstu inflace.

2.4 Krize v 70. letech 20. století

Tabulka 2-7: Vybrané ekonomické ukazatele (1969-1974)

Ukazatele	1969	1970	1971	1972	1973	1974
Růst HDP (%)	3,1	0,2	3,4	5,3	5,8	-0,5
Nezaměstnanost (%)	3,5	4,9	5,9	5,6	4,9	5,6
Inflace (%)	5,0	5,3	5,0	4,3	5,6	9,0
Saldo rozpočtu (% HDP)	0,3	-0,3	-2,1	-2,0	-1,1	-0,4
Výdaje na obranu (% HDP)	8,7	8,1	7,3	6,7	5,9	5,5

Zdroj: Tomeš, Z.: Hospodářská politika, str. 55

Hlavním z důvodů zvolení prezidenta Richarda M. Nixona (1969- 1974) byla neutěšená situace na domácí i zahraniční scéně. Ve svých volebních slibech se zaměřil na důsledné snížení inflace a státního deficitu. Hlavním bodem se stal důstojné ukončení války ve Vietnamu a následné vyjednání míru.

Zavedená restriktivní politika byla neúspěšná a způsobila recesi v roce 1970. Spojené státy se poprvé setkávají se stagflací.

Negativní hospodářský vývoj přiměl americkou vládu přijmout tzv. New Economic Policy., který v praxi znamenal devadesátidenní zmrazení většiny cen a mezd, přijetí investičních nabídek a daňových úlev, uvalení dodatečné daně 10% na importované zboží a devaluaci a zrušení směnitelnosti dolaru za zlato.

Kvůli aféře „Watergate“ byl nucen prezident Nixon opustit prezidentský úřad a novým prezidentem se stává Gerald L. Ford (1974-1977). Nový prezident se snažil zabránit rostoucí inflaci pomocí fiskální restrikce a dobrovolných cenových omezení. Vymyslel program, který nabádal občany k dobrovolným úsporám, místo toho aby zavedl přímou cenovou regulaci. Ekonomika se i přes snahy dostala do největší recese za posledních 40 let. Lišila se jen rostoucí se cenovou hladinou. Vláda se rozhodla pro daňové úlevy, jelikož nastala opět vlna stagflace.

V roce 1976 zvítězil v prezidentských volbách demokratický kandidát Jimmy Carter (1977-1981). Ani jeho politické ambice nedokázaly vyřešit hospodářské problémy USA. Významnou věcí, kterou Carter prosadil, byly výdajové balíčky. Byly navýšeny vládní výdaje

¹⁰TOMEŠ, Z. a kol.: *Hospodářská politika 1900 – 2007*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. str. 53.

na politiku zaměstnanosti a také rozšířeny daňové úlevy. Během dvou let se snížela nezaměstnanost o 5,8%, ekonomický růst ale stagnoval.

Příčiny nepříznivého vývoje hospodářství v 70. letech lze hledat především v sociálních programech prezidentů J. F. Kennedyho a Johnsovy vlády. V té době sílí vliv vlády na chod ekonomiky a hospodaření ve státě. Federální výdaje dosáhly v roce 1980 20,3% HDP. Tyto změny mohly výrazně ovlivnit budoucí vývoj ekonomické situace Spojených států amerických.

2.5 Hospodářský vývoj a politická ekonomika státu v 80. a 90. letech 20.století

V období 1981-1989 se stal očekávaně prezidentem Ronald Regan. Přichází s novými změnami v hospodářství, svými řečnickými schopnostmi dovede lidem jednoduše vysvětlit aktuální problémy a nastínit případná řešení. Podařilo se postupně odbourávat nezaměstnanost a inflaci. Problémem se naopak stal vysoký deficit veřejných financí a další narůstání negativního salda běžného účtu platební bilance. Prezidentovy reformy a měnová politika centrální banky přinesly dlouhodobé pozitivní ekonomické výsledky.

Tabulka 2-8:Vybrané ekonomické ukazatele (1981-1988)

Ukazatele	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988
Růst HDP (%)	2,5	-1,9	4,5	7,2	4,1	3,5	3,4	4,1
Nezaměstnanost (%)	7,6	9,7	9,6	7,5	7,2	7,0	6,2	5,5
Inflace (%)	9,4	6,1	4,0	3,8	3,0	2,2	2,7	3,4
Saldo rozpočtu (% HDP)	-0,5	-0,7	-1,6	-2,7	-2,8	-3,1	-3,2	-2,2
Federální dluh (% HDP)	32,6	35,2	39,9	40,7	43,9	48,1	50,5	51,9

Zdroj: Tomeš, Z.: Hospodářská politika, str. 63

V prezidentských volbách roku 1988 poměrně snadno zvítězil George Bush (1989-1993). Úspěch u voličů si získal především příslibem, že i přes nepříznivý vývoj financí nedojde ke zvyšování daňového zatížení. Z dob Reaganovy vlády zdědil i některé závažné hospodářské problémy, které musel urgentně řešit. Byl to především velký federální dluh a bankovní krize.

Situace se dále komplikovala hospodářským poklesem v letech 1990 a 1991. Koncem června 1990 byl Bush politickým nátlakem donucen ke zvýšení daní kvůli rozpočtovému deficitu. V roce 1992 narostl federální dluh již na 64 % HDP.

3 Praktická část

Období 90. Let v USA

Tabulka 3-1: Vybrané ekonomické ukazatele (1989-1992)

Ukazatele	1989	1990	1991	1992
Růst HDP (%)	3,5	1,9	-0,2	-3,3
Nezaměstnanost (%)	5,3	5,6	6,8	7,5
Inflace (%)	3,8	3,9	3,5	2,3
Saldo rozpočtu (% HDP)	-2,9	3,8	-4,5	-4,7
Federální dluh (% HDP)	53,1	55,9	60,6	64,1

Zdroj: www.euroekonom.cz

V roce 1990 byl u moci prezident George H. W. Bush, ekonomika počátkem 90. let procházela obdobím recese. Růst reálného HDP, jak můžeme pozorovat v tabulce, dosahuje hodnot 1,9 procent, oproti předešlému roku docházelo k poklesu výkonnosti ekonomiky o necelé dvě procenta. Míra nezaměstnanosti se pohybuje okolo 5,6 %, což ve srovnání s předešlým obdobím, nezaznamenává stoupající tendenci. Inflace taktéž nevykazuje větší nárůst, průměrná hodnota činí 3,9 procent. Federální dluh vykazuje zvýšení. Dosahuje 55,9 procent HDP. Jedním z důvodů vítězství G. Bushe ve volbách, byl jeho příslib, že nedojde k zvyšování daní i přes neblahý vývoj financí. Největším problémem, který musel řešit, byl stále narůstající federální dluh a bankovní krize. V druhé polovině roku byl G. Bush donucen zvýšit daně, jelikož neustále narůstal rozpočtový deficit.

3.1 Rok 1991

V roce 1991 dochází k prohloubení ekonomického úpadku. Růst HDP dosahuje záporných hodnot, z tabulky můžeme vidět, že růst reálného HDP je -0,2 procenta. Míra nezaměstnanosti se zvyšuje a to na 6,8%. Oproti roku 1990 se zvýšila o více než 1%. Naopak míra inflace se snižuje, hodnota ukazuje 3,5%. Naopak velmi negativní ekonomický problém je zaznamenán

v oblasti zadluženosti země, kdy federální dluh dosahuje 60,6% HDP, od předešlého roku došlo k nárůstu o pět procent.

3.2 Rok 1992

Poslední rok vlády G. Bushe zaznamenává ještě větší propady ve vybraných makroekonomických ukazatelích. Růst reálného HDP poklesl na -3,3%, což znamená, že v průběhu jednoho roku došlo k ekonomickému propadu o tři procenta. Nezaměstnanost státu i nadále stoupá, průměrná hodnota míry nezaměstnanosti vykazuje nárůst o 0,7% oproti předešlému roku. Jediný pozitivní jev je neustále klesající tendence inflace, v tomto roce činí 2,3%, což znamená výrazné zlepšení. Federální dluh a zadlužení USA však tak pozitivní výsledky neuvádí. Dluh se zvyšuje na 64,1 % HDP. Dochází k nárůstu o 4%. Obecně počátek devadesátých let je vnímán jako období chronické nezaměstnanosti a obrovského nárůstu zadlužení státu.

3.3 Rok 1993

V tomto roce se mění hlava státu. Ve volbách vítězí Bill Clinton. Zaměřil se na dva ekonomické problémy a těmi jsou, nezaměstnanost a ekonomický pokles. Při analýze jednotlivých vývojových tendencí v posledních tří letech je patrné, že ekonomická situace USA nebyla ideální. Prezident Clinton musel v prvních měsících svého funkčního období řešit problematiku vysoké nezaměstnanosti, poklesu ekonomického růstu země, neustále zvyšování státního dluhu a nízká produktivita práce. Obecně můžeme říci, že Clintonova vláda se nejvíce zaměřila na vzrůst ekonomiky a zabývala se více sociální otázkou státu. Jeho politika zaznamenala vliv dvou ekonomických přístupů a snažilas je propojit. První vliv je nekeynesiánský přístup, který se vyznačuje sociálním přerozdělováním a větším vlivem na chod státu. Druhým přístupem je tzv. reaganomika 80. let, kdy jsou kladeny změny na nabídkové straně ekonomiky. V rámci Clintonovy politiky můžeme mluvit o dvou cílech – krátkodobých a dlouhodobých.

K hlavním krátkodobým cílům můžeme řadit již zmiňované problémy – nezaměstnanost a ekonomický pokles. Za Clintonovy vlády dochází k největšímu ekonomickému růstu od poválečného ekonomického vývoje. Průměrný ekonomický růst dosahuje 3,5%. Ekonomický růst byl ovlivněn především silným technologickým pokorou, vývojem IT technologií a zejména objevem internetu. Rychlý technologický vývoj znamenal také snížení výrobních

nákladů a také podporoval zvýšení produktivity v jiných sektorech. Míru nezaměstnanosti chtěl Clinton snížit vytvořením nových pracovních míst, o které zažádal Kongres (zhruba šlo o 500 000 nových pracovních míst).

K dlouhodobým cílům patří změny na straně nabídky. Snažil se navýšit výdaje do oblastí dopravy, zejména zlepšení a výstavbu infrastruktury, telekomunikačním a informačních sítí, dále do sociální a zdravotní péče i rozvoje vědy a výzkumu. Hlavním cíle bylo zajistit mobilitu pracovních sil a to právě investicemi do rozvoje lidského kapitálu a podporou rekvalifikačních a vzdělávacích programů.

Program, který se zaměřuje na vzdělávací programy a především na pomoc dětem s nízkorozpočtových rodin se nazývá Head Start. Tento program se mimo jiné zabýval sociálními problémy, zdravím a výživou a také se zaměřoval na vzdělávání dětí předškolního věku. Tento program se v době Clintonovy vlády velmi prosazoval, on sám na něj velmi apeloval a chtěl dopřát všem dětem možnost vzdělávat se. Clinton viděl budoucnost v podpoře vzdělávacích programů, jedině tehdy může být USA konkurence schopná v celosvětovém měřítku. Chtěl také zapojit obchodní společnosti do spolupráce s univerzitami a umožnit tak studentům získat praxi a možnost pracovního místa již během studií. Také podporoval mladé lidi, aby dále pokračovali ve studiu na univerzitách, jeho velkou snahou bylo umožnit všem mladým studentům vzít si půjčku a možnost se dále vzdělávat.

Další oblastí, do které se investovalo v rámci státních výdajů, byla oblast zdravotnictví, dále oblast vědy a výzkumu, oblast malých a středních podniků a také obrany států a obecného boje s kriminalitou. Jeho hlavní myšlenkou bylo snížit náklady v oblasti zdravotnictví a ušetřené peníze dále pak investovat do vytváření nových pracovních míst. Celkově se tato reforma měla zasloužit o ekonomický růst státu a snížení rozpočtového deficitu.

Vše co bylo zmíněno, je hlavním předmětem fiskální politiky Clintonovy vlády. Na počátku roku 1991 se prezident Clinton snažil snížit rozpočtový deficit, předložil rozpočet, který měl zkrátit dluh o 500 miliard USD během pěti let. Jeho plán zahrnoval snížení výdajů, ale naopak zvýšení daní. Tento krok samozřejmě nesklidil zprvu velký úspěch, zvýšení daní se zejména dotýkalo lidí s největšími příjmy (především podnikatelů). Snižování výdajů bylo zaměřeno především do oblasti obrany a vojenské vybavenosti státu, dále do administrativní oblasti. Smyslem zvyšování daní bylo především znovuoživení ekonomiky státu, restartování a znovuschopení se ekonomiky. Dalším krokem pro snížení deficitu rozpočtu bylo zavedení zákona, který se vztahuje na zahraniční podniky ve Spojených Státech. Tyto podniky by měly

platit daně právě Spojeným státům a pomoci tak snižování rozpočtového deficitu. Zvýšení daní se dotýkalo nejvíce nejbohatších Američanů, jejich daně se zvýšily z 31% na 36% z celkového ročního zisku.

V roce 1993 dochází k nárůstu reálného HDP. Jeho hodnoty se zvyšují ve srovnání s předešlým rokem o 5%, což je obrovský úspěch a nová naděje pro americkou ekonomiku. Míra nezaměstnanosti se taktéž snižuje na hodnotu 6,9%, tedy počet nezaměstnaných klesl o 0,6%. Míra inflace se pohybuje na stejné hodnotě jako minulý rok, neznamená to však negativní dopad na vývoj ekonomiky. Federální dluh neustále stoupá, ale již se zabránilo rapidnímu růstu jako v předešlých letech. Výše dluhu činí 66,2% HDP.

3.4 Rok 1994

V roce 1994 dochází stále k vylepšování ekonomické situace státu. Dochází k ekonomickému nárůstu, toto dokazuje růst HDP, jehož hodnota je pro daný rok 4%, což ve srovnání s předešlou hodnotou, dokazuje nárůst o 1,3%. Míra nezvěstnosti klesá, údaj dokazuje snížení nezaměstnanosti o 0,8%. Inflace v porovnání s minulými údaji také klesá. Z tabulky můžeme vyčíst, že hodnota míry inflace je 2,1%, nejde o velké snížení, ale určitý posun je zaznamenán. Výše federálního dluhu se jen o necelé dvě desetiny procenta zvyšuje, což je důkaz Clintonovy pozitivního vlivu na ekonomickou prosperitu státu. Pro rok 1994 byl typická nízká inflace, nízké úrokové sazby, také se během toho to roku vytvořilo přes 1 600 000 volných pracovních míst. V roce 1994 dochází k boji o rozpočet. K moci se dostávají Republikáni a chtějí prosadit redukcí daní, s čím nesouhlasí prezident Clinton, a dostávají se do sporu. Bill Clinton se snažil zvýšit výdaje v oblasti vzdělávání a to zejména do společnosti Americorps.¹¹

3.5 Rok 1995

Boj o rozpočet, který vznikl již v roce 1994, se nevyvíjel příliš dobře. Prezident Clinton vetoval republikánské návrhy na výdaje, čímž zapříčinil stejný problém na straně jeho návrhů na zvýšení výdajů do vzdělávací a sociální sféry. Vláda i prezident se dostávají do začarovaného kruhu, vládní orgány nemají dostatek finančních prostředků na obecné fungování, což zapříčinilo dysfunkci vlády (polovina vlády přestala fungovat). Hlavní diskuzí

¹¹ Americorps je síť nevdělečných organizací, založená v roce 1993 prezidentem B. Clintonem, zabývá se vzděláváním, veřejnou bezpečností, zdravím a životním prostředím.

se stala oblast životního prostředí, vzdělávání a vědy, daňové úlevy a především již zmiňovaná reforma zdravotnictví, která se týkala tzv. Medicaid¹² a Medicare¹³. Prezident Clinton se v tomto období snaží zmodernizovat zdravotní pojištění Medicare ve smyslu přeorganizování systému zdravotní péče. Jeho návrh však neprojde Kongresem. V jeho prvním a posléze i druhým volebním období dochází mnohokrát k problémům v rámci sporů a dohadů s Kongresem. Clinton se snažil snížit rozpočtový deficit, ale chtěl zabránit škrtům ve výše zmíněných oblastech. Oproti tomu republikánský Kongres, chtěl omezit příjem investic právě do oblastí vzdělávání, zdravotní a sociální péče. Při dlouhých průtazích nakonec Kongres polevil a zvážil možnost schválení programu Medicare, jestliže dojde k vyrovnání rozpočtového deficitu během 7 let (Clintonův plán byl vyměřen na 9 let).

V roce 1995 dochází sice poklesu růstu HDP na 2,5%, ale stále zde nemůžeme hovořit o výrazném poklesu výkonnosti ekonomiky státu. Míra nezaměstnanosti se pro tento rok vyvíjí slibně. Počet nezaměstnaných neustále klesá, z tabulky můžeme vyčíst, že počet nezaměstnaných klesl o 0,5 procent. Míra nezaměstnanosti se dostává na hodnotu 5,6%. Míra inflace se taktéž snižuje, sice jen o desetinu procentu ve srovnání s rokem 1994. Můžeme hovořit o ustálení hladiny inflace v období od roku 1993. Výše federálního dluhu činí 67,2% HDP. Můžeme vidět mírné zvýšení zadluženosti, avšak nedochází k vysokým výkyvům, které by vypovídaly o nestabilitě ekonomiky.

3.6 Rok 1996

V roce 1996 dochází ke znovuzvolení Billa Clintona prezidentem, v historii jde o teprve druhého demokratického prezidenta zvoleného dvakrát po sobě. V dubnu 1996 se Kongres spolu prezidentem dohodnou na konečném rozpočtu pro daný fiskální rok. Clinton musel snížit ze svých požadavků a to konkrétně v rámci dotování zdravotní a sociální péče a oblast vzdělávání. Clinton přistoupil i na snížení dotací do oblasti Medicare a Medicaid. Dochází opětovnému nárůstu HDP. Hodnota ukazuje 3,7%, což znamená zvýšení hodnoty HDP o 1,2% v porovnání s rokem 1995. Míra nezaměstnanosti se neustále snižuje. Počet nezaměstnaných klesl na 5,4%. K mírnému snižování dochází i v oblasti inflace. Míra inflace se snížila o 0,1%. Pozitivní zpráva pro tento rok je, že federální dluh se zvýšil jen o desetinu

¹² Jde o americký program zdravotního pojištění pro rodiny s nízkými příjmy, je financován vládou a dalšími místními orgány

¹³ Jde o zdravotní pojištění, týkající se osob starších 65 let a dalších, kteří splňují daná kritéria.

procenta. Prezidentova administrativa se může pyšnit jedním z největších přebytků rozpočtu od roku 1969. Důležitý zákon, který napomohl ekonomice USA v rámci snížení nezaměstnanosti, byl tzv. zákon o Personal Responsibility and Work Opportunity Reconciliation Act, který se týkal reformy v oblasti sociální péče(welfare). Nejdůležitější bod zákona byl omezení pobírání sociálních dávek a to na období do pěti let. Význam tohoto zákona spočívá v tom, že bude občany podporovat, aby pracovali a ne aby pobírali sociální podpory. Těto myšlenky byl zastáncem i sám prezident. V prvním volebním období se mu podařilo vymanit z welfare více než 2,25 milionů lidí. Tento zákon má však i své stinné stránky. Finační prostředky na sociální péči byly decentralizovány do jednotlivých států USA a to zapříčinilo velký zmatek a neshody, jelikož už nebylo jasné, kam finance putují a jestli jsou využity v oblasti, na kterou byly zprostředkovány.

3.7 Rok 1997

V roce 1997 ekonomika prosperovala, export sílil a deficit rozpočtu se snižoval. Za předchozí čtyři roky se vytvořilo něco málo přes 11 milionů pracovních míst. V tomto období je zaznamenán nárůst HDP o necelé 1%. Počet nezaměstnaných klesá o 0,5%. V druhé polovině 90. let můžeme hovořit o význačné snížení nezaměstnanosti s neustále klesající tendencí. Míra inflace se snižuje na 1,7%, v tomto roce je zaznamenána druhá nejnižší hodnota inflace. Federální dluh poprvé v 90. letech klesá a to na hodnotu srovnatelnou s rokem 1992. Výše dluhu tvoří 65,6% HDP.

3.8 Rok 1998

V roce 1998 růst ekonomiky vykazuje menší pokles. Hodnoty růstu HDP poklesly o 0,3%. Míra nezaměstnanosti se neustále snižuje, její hodnota činí 4,5%. V rámci vlády prezidenta Clintona jde o jednu z nejnižších hodnot v posledních letech. Vůbec nejnižší hodnota, která je v 90. letech zaznamenána v rámci inflace je pro rok 1998. Míra inflace klesla na 1,1%. Federální dluh se neustále snižuje a tvoří 63,5% HDP. Je jasné patrné, že dochází k snižování tempa růstu tohoto dluhu v rámci vytvořeného produktu. V tomto roce se dosáhla hodnota inflace nejnižší hodnoty za posledních 30 let.

3.9 Rok 1999

Na počátku roku 1999 můžeme říci, že se rozpočet stal přebytkovým (70 milionů USD). V tomto období je vidět nárůst HDP o 0,3%. Míra nezaměstnanosti klesá na 4,2%. Jde o druhý nejnižší údaj v rámci počtu nezaměstnaných v období 90. let. Míra inflace se zvyšuje na 1,4%. Jde stále o velmi nízkou hodnotu v rámci vývoje tohoto ukazatele. Vývoji inflace napomohla Asijská krize, která zapříčinila devalvaci cen i snížení cen importu zboží. Inflaci dále ovlivnilo snížení cen ropy v rámci této krize a další. Úlohu v rámci udržení inflace sehrál i FED v čele s Alan Greenspanem¹⁴, a to použitím expanzivní monetární politiky. Federální dluh se snižuje na 61,4% HDP. Tato hodnota v rámci vývoje federálního dluhu 90. let je nejnižší. Výše federálního dluhu se zvýšila o necelých 25 milionů USD. V té době lidé utráceli více než byl jejich příjem a vzhledem k příznivé situaci ekonomiky a díky pozitivnímu vývoji cenných papírů, nedomnívali, že se nemusí ničeho obávat. Trh cenných papírů byl však silně nadhodnocen, tato politika Centrální banky se byla často velmi kritizována a mnoho ekonomů poukazovalo na budoucí problém ekonomiky, pokud bude i nadále zvyšovat nabídku peněz. Je zřejmé, že v tomto období se ekonomice státu dařilo, avšak neznamenal to, že to také bude pokračovat v nastávajících letech, což by znamenalo snížení růstu cen cenných papírů a následnému prodeji cenných papírů, snižování cen a obecně by toto vedlo k snížení utrácení. Postupně by se snížil ekonomický růst a nastalo by období recese, což by mělo dopad i globální.

3.10 Rok 2000

Do nového milénia se Spojené státy zapsaly velice úspěšně. Ekonomika se rozvíjela rychlým tempem, nezaměstnanost dosahovala velice nízké úrovně. Inflace nevykazovala známky velkého nebezpečí, obecně můžeme říci, že ekonomická situace byla více než příznivá. V druhé polovině roku dochází k poklesu vývoje ekonomiky, které je spojeno s končícím obdobím konjunktury a v následujícím období se bude ekonomika vracet do období recese. Z tabulek můžeme vyčíst, že růst HDP se snižuje na 3,7%. Počet

¹⁴ Stál v čele Federálního rezervního úřadu v letech 1987-2006.

nezaměstnaných se i nadále snižuje na 4%. Tento údaj je výsledek úspěšné vlády prezidenta Clintona. Nezaměstnanost dosáhla nejnižších hodnot za posledních 30 let. Inflace se zvyšuje a to na 2,2%, je zde vidět již nastávající změna hospodářského cyklu, kdy postupně nastává období recese. Zadlužení Spojených Států se neustále snižuje, vykazuje snížení o necelá 3% v rámci HDP, navyšuje se zhruba o 23 milionů USD. Mezi hlavní příčiny růstu ekonomiky můžeme zařadit především snižování investic podniků, rostoucí ceny energií a vznikající problémy na akciových trzích. Tímto rokem končí i funkční období prezidenta Clintona, který je nahrazen od roku 2001 Georgem W. Bushem.

V rámci ekonomiky 90. Let můžeme hovořit o tzv. Nové ekonomice. Tento pojem se začal používat, jelikož období konjunktury trvalo déle než v 60. letech. Tato ekonomika se vyznačuje vysokým růstem HDP, výkonností ekonomiky, dále stálou hladinou inflace a téměř plnou zaměstnaností. Mluví se tedy o snížení míry nezaměstnanosti, která však nezpůsobuje inflaci. Tento jev je spojen s pružností tržního systému a dostatečnou konkurencí na výrobních trzích. Vše je spojeno i s vývojem světového hospodářství, otevření nových trhů a zároveň vývoj technologií a pokrok moderní vědy.

3.11 Rok 2001-2002

Na počátku roku 2001 se ekonomika nevyvíjí zcela pozitivně. Dochází k ekonomickému poklesu a začíná vznikat nedůvěra v pozitivní vývoj věci. Prezident Bush se tedy musí vypořádat s nesnadným úkolem. Snaží se najít východisko z této ne příliš pozitivní situace a iniciovat nový růst ekonomiky.

Možností jak zvýšit chod ekonomiky se nabízelo hned více. Asi nejvíce se však preferovalo zvýšení daní z příjmů, daňové úlevy. Návrh zákona znamenal snížení sazeb o 2% u jednotlivých daňových poplatků. Tento návrh zákon vyvolal diskuze, zda-li jde o správný způsob k docílení nárůstu ekonomiky. Tento zákon jako každý jiný má své pro a proti. Pokusím se nastínit klady a zápory tohoto kroku. Mezi klady patří snížení daňového zatížení, které rychleji nastartuje růst ekonomiky, umožní snížení daňového zadlužení domácností, bude podporovat vyšší pracovní produktivitu a s tím spojené snížení nezaměstnanosti, bude zde fungovat motivace k větším investicím do lidského kapitálu a další. Mnozí ekonomové však tvrdili, že tento krok bude představovat přesný opak. Hlavním důvodem tohoto tvrzení byl fakt, že se počítalo s velkým přebytkem rozpočtu. Ukázalo se ale, a mnoho institucí na to poměrně záhy poukázalo, že tyto předpovědi byly dost nadhodnocené. Tudiž by se nejednalo o snížení přebytku ve formě nižších daní, nýbrž o prohloubení deficitu, které budou do budoucna růst. Mnozí odborníci se také domnívali, že lepší způsob by byl nechat si tyto přebytky a použít jich na zajištění sociálního a zdravotního systému, tedy tak jak to navrhoval předchozí prezident Bill Clinton.

Na výdajovou strukturu rozpočtu měly vliv události spojené s teroristickým útokem z 11. září a také nepříznivá situace v Iráku. Teroristický útok zapříčinil celkový hospodářský úpadek státu. Mnoho lidí zde přišlo o životy, majetek, domovy a celkové škody se pohybují v několika miliardách dolarů. Co se přímých škod týče, jednalo se zejména o škody fyzické, které byly zhruba 16,2 miliard USD (asi 0,15% ročního HDP), přičemž nejvíce byl postižen soukromý sektor. Na základě teroristického útoku bylo zničeno a poškozeno přes 200 000 pracovních míst. Spojené státy vyhlásily tzv. válku terorismu, kdy došlo k navýšení výdajů do obrany státu. Hlavním problémem ekonomiky USA se stalo omezení investiční politiky a stagnace ekonomického růstu. Růst HDP v tomto roce zaznamenává pokles a to o necelé 3%, míra nezaměstnanosti se zvyšuje na 5,7%, inflace se snižuje o 0,6% na hodnotu 2,8%. Federální dluh se snižuje na 57,4% HDP, zvýšil se zhruba o 142 miliard USD. Konce m roku 2001 dochází k zlepšení situace a to právě v důsledku snížení úrokových sazeb a zvýšení

rozpočtových výdajů. Obecně můžeme říci, že míra nezaměstnanosti a míra inflace se drží na nízkých hodnotách a můžeme očekávat zvýšení ekonomické úrovně státu.

V roce 2002 se růst HDP zvýšil na 1,6%, míra nezaměstnanosti mírně stoupla na 6%, hlavním důvod tohoto zvýšení přisuzují dopadům teroristického útoku, míra inflace se snižuje na 1,6%. Federální dluh dosáhl 59,7 % HDP, dochází zde k mírnému nárůstu, avšak z hlediska událostí, které zasáhly USA, se nedá hovořit o velkém zadlužení.

Období v letech 2001-2002 můžeme označit z hlediska ekonomického za úspěšné. Spojené státy přečkaly toto období téměř bez úhony. Mezi hlavní důvody úspěchu bych zařadila předešlou velmi dobře fungující ekonomiku, která se vyznačovala dlouho etapou ekonomického růstu, můžeme zde hovořit o zdravém ekonomickém prostředí. Dalším důvodem byla silná poptávka, poměrně nízká hladina inflace (možnost flexibility měnové politiky) a také federální přebytky rozpočtu, které se využily taktéž ku prospěch státu (možnost rychlé reakce fiskální politiky).

3.12 Rok 2003

Z počátku roku 2003 se vývoj ekonomického růstu značně zpomalil. V druhé polovině roku však dochází k zlepšení situace a ekonomika postupně roste. Růst HDP činí 2,5%, oproti minulému roku dochází k zvýšení ekonomické výkonnosti země. V prvním pololetí roku 2003 se podniky snažily být opatrnější a tudíž tolik neinvestovaly a neposkytovaly tolik pracovních míst. Monetární politika měla velmi důležitou a podpůrnou funkci. Měla za úkol podpořit růst investic a s tím spojenou i tvorbu nových pracovních míst. Co se inflace týče, ta zůstávala na velmi nízké úrovni, jelikož růst HDP nevykazoval takový posun, tudíž neměla inflace sklony k změnám. Jelikož hrozila spíše deflace, FED udržoval úrokové sazby na nízkých hodnotách. \obecná nejistota byla způsobena očekávanou a dosti pravděpodobnou válkou v Iráku, investoři se zajímali o méně rizikové investice. V druhé polovině roku se postupně stabilizují trhy, FED zvolil strategii expanzivní politiky, tím chtěl podpořit růst ekonomiky. Počátkem dalšího roku zaznamenává ekonomika silný nárůst, je však otázkou, zda-li je to zásluhou právě FEDu. V tomto období dochází k zvýšení míry inflace především v oblasti energií (vzrostla cena ropy v důsledku války v Iráku).

V první polovině roku dosahuje míra nezaměstnanosti vrcholu - 6,3%. Po dlouhé době se zvyšuje nezaměstnanost na celkem vysoké číslo. Tento fakt bych dala za vinu předcházející recesi ekonomiky. Pozitivním jevem byla však zvýšená produktivita práce. Federální

rozpočet, který ještě v roce 2002 vykazoval přebytky se dostal do deficitu. Činil zhruba 3,5% HDP. Tento fakt není moc pozitivní, přebytky rozpočtu byly plánovány investovat do oblasti sociální péče. Hlavní příčina vzniku schodku rozpočtu můžeme řadit nástup recese a výdaje na obranu a vojenskou obslužnost státu. V roce 2003 došlo k invazi do Iráku. Výdaje spojené s tímto konfliktem se pohybují okolo 4,4 miliardy dolarů za měsíc.

3.13 Rok 2004

V tomto období síly ekonomiky státu, jako důkaz zvýšení ekonomické výkonnosti je nárůst HDP o 1,4%. V polovině roku 2004 můžeme říci, že ekonomika státu je silná. Vedení FEDu se shodlo na zvyšování úrokových sazeb a to konkrétně o 0,25%. V tomto období dochází k zvýšení zaměstnanosti a také růstu reálných mezd. Postupně se dostává i vývoj HDP na stabilní a udržitelnou úroveň. V roce 2004 míra nezaměstnanosti se podařilo snížit míru nezaměstnanosti na 5,5%. Hlavním sektorem nejvyšší zaměstnanosti byl sektor služeb. Růst produktivity práce zaznamenává mírný pokles, avšak ve srovnání s dalšími ekonomikami si vede velmi zdárně. V rámci fiskální politiky státu se značné množství financí použilo na obranu státu. Pokračuje válka v Iráku, výdaje se pohybují okolo 5 miliard měsíčně.

3.14 Rok 2005

V roce 2005 pokračovala americká ekonomika příznivým vývojem. Stále dochází k pozitivnímu vývoji HDP. Došlo k mírnému poklesu růstu na 3,2%. Avšak pokud se podíváme na události z roku 2005, zjistíme, že ekonomika byla značně oslabena ke konci roku a to přírodní katastrofou způsobenou hurikánem Katrina, který téměř zaplavil a poničil oblast New Jersey a především ropný průmysl v Mexickém zálivu. Snížila se tak silně produkce ropy a zároveň stoupala cen pohonných hmot a obecně energie. To však nemělo dopad na míru inflace, stále se pohybovala v nízkých hodnotách, došlo k mírnému zvýšení na 3,2%. V roce 2005 se hovořilo o vytvoření více jak 168 000 pracovních míst, očekávaný nárůst však zbrzdily již zmíněné přírodní katastrofy. Počet nezaměstnaných klesl na 5,1%. Můžeme mluvit o pozvolném tempu snižování nezaměstnanosti v období 2003-2005. Federální dluh činí 64,4% HDP. Oproti minulému roku není zaznamenán větší nárůst dluhu.

3.15 Rok 2006

V prvním čtvrtletí pokračuje období konjunktury, došlo k zvýšení výkonnosti ekonomiky, která se vypořádávala s následky přírodních katastrof. Důvodem pozitivního vývoje ekonomiky bylo mimo jiné zvýšení počtu zaměstnaných a zvyšování reálných mezd, kdy si lidé mohli pořídit více věcí, jelikož se jejich příjmy zvyšují. Důležitou roli hrál v tomto roce trh s nemovitostmi, inflace dosahovala něco okolo 2%, což umožnilo lidem pořídit si hypotéku a následně zakoupit nemovitost. V druhé polovině roku nedochází tak výraznému zvýšení ekonomické produktivity, dochází k zpomalení. Růst reálného HDP se pohyboval kolem 2.5%. To je ve srovnání s výsledky s prvního čtvrtletí, kdy byl růst 5,8% , velký skok. Jedním z hlavních důvodů poklesu bylo snížení investic domácností, které se týkalo již zmiňovaného trhu s nemovitostmi. Co se týče nezaměstnanosti USA, vedou si poměrně dobře v posledních třech letech. Neustále se zvyšují počty pracovních míst, nezaměstnanost klesla až na 4,5%. Nejvyšší zaměstnanost je v sektoru služeb, což je logické, jelikož USA se řadí mezi nejvyspělejší státy světa a pro ně je typická právě nejvyšší zaměstnanost v tomto sektoru. Finanční trhy si vedly poměrně dobře, nebyly zaznamenány nějaké větší výkyvy. Spojené státy si vedly celkem dobře ve fiskální oblasti. Federální rozpočet vykázal v roce 2006 deficit ve výši 248,2 miliard USD, což ve srovnání s předchozím rokem znamenalo snížení o zhruba 70 miliard. Dochází k poměrně velkému zadlužení státu, které má pak vliv na vznik ekonomické krize v roce 2008. V roce 2006 však v porovnání s ostatními státy nevykazuje enormní zadlužení, vede si v celku dobře.

3.16 Rok 2007

V tomto období dochází k poměrně důležitému momentu vývoje budoucí ekonomiky. V druhé polovině roku dochází k hypoteční krizi. Tato krize vyústila ve finanční propad burzovních trhů, způsobena rizikovými hypotečními úvěry. Vzhledem k propojenosti ekonomik a trhů znamenalo tato krize propad i ostatních ekonomik, došlo k vyústění světové finanční krize. Kvůli systému financování hypotečních úvěrů ve Spojených státech vznikla finanční propast. V důsledku toho dojde ke kolapsu největších amerických společností s hypotékami a půjčkami. Dalším problémem se stává deprecie amerického dolaru, propad světové burzy a následné zvýšení cen zboží a služeb. Růst HDP se snižuje, jeho hodnota se

činí 2%. Míra nezaměstnanosti se zvýšila na 5% a míra inflace se oproti minulému roku snižuje na 2,9%.

3.17 Rok 2008

V roce 2008 se mění post prezidenta. Ve volbách vítězí demokrat Barack Hussain Obama. Ekonomika USA patří stále mezi nejvýkonnější a nejvýznamnější v rámci světového měřítka. Životní úroveň občanů USA je ve srovnání s Evropou stále vyšší. V prvním čtvrtletí roku 2008 americká ekonomika vzrostla o 0,9 procenta. Růst byl vyšší než předběžný odhad a to zejména kvůli menší poptávce po zahraničním zboží a službách a růstu investic do nebytové výstavby. Tento výsledek ukazuje, že americká ekonomika stále roste a nehrozí jí tak recese, jak se někteří ekonomové obávali. V druhém čtvrtletí se ekonomika USA překvapivě neustále zvyšuje. Hrubý domácí produkt stoupl o 3,3%. Hlavním důvodem neustále se zvyšující síly ekonomiky patří především vyšší výdaje spotřebitelů a také zahraniční obchod, zejména exportu. Tyto dvě oblasti byly hlavním hybatelem růstu ekonomiky v tomto období, avšak muselo se počítat s určitým snížením a tedy i se zpomalením ekonomického růstu i z hlediska propuknutí světové krize. Negativní působení na americkou ekonomiku však stále měl pokles trhu s bydlením. Ve třetím čtvrtletí roku 2008 se už plně projeví dopady celosvětové hospodářské krize, došlo ke krachu některých velkých bank a Spojené státy se ocitly v recesi. V ekonomice došlo k poklesu o 0,3 %, protože spotřebitelé omezili nákupy a podniky se zdržely v investicích. To vše vedlo k největšímu propadu HDP za posledních 7 let. V závěru roku dochází opět k velkému propadu, ekonomika klesá o dalších 6%. V rámci celého roku se ekonomika propadla o 0,6%. Inflace se během roku pohybovala okolo 4%, za tento nárůst byly odpovědné zvýšení cen energií. V polovině roku dochází k zvýšení cenové hladiny, spotřebitelské ceny se zvýšily o 1,1%. Tento nárůst byl nejvyšší za posledních 25 let. Roční míra inflace dosáhla 5%, %. Ceny energie vzrostly během jediného měsíce o 6,6 %, v důsledku dalšího zdražování benzínu, jehož cena vzrostla za pouhý měsíc o 10,1 %. Dochází k obrovskému nárůstu cen energií i potravin. K dalšímu zdražování pak došlo i ve třetím čtvrtletí. Ve čtvrtém čtvrtletí se situace začala měnit k lepšímu. V září už dosahoval růst cen jen 4,9 % a stejný trend se pak opakoval i v dalším období. V listopadu se nárůst cen snížil na 1,1%. Nastávají obavy z deflace.

Během prvních tří měsíců ubylo v USA 230 tisíc pracovních míst. Míra nezaměstnanosti v lednu klesla na 4,9 %. Během prvního čtvrtletí dochází i ke snížení počtu pracovních míst, což

se ukazuje celkem jako paradoxní jev. Pro vysvětlení daného jevu je fakt, že mnoho občanů přestalo oficiálně shánět práci, tudíž se hodnota snižuje, jelikož už tyto lidé nespádali do oficiálního registru nezaměstnaných. Podle údajů za prvních 6 měsíců roku ztratily USA celkem 438 tisíc pracovních míst. V třetím čtvrtletí si okolnosti ještě vyostřují a ztráty pracovních míst se pohybují ve statisících. Koncem roku se míra nezaměstnanosti vyšplhala na rekordních 7,2%. Během posledních dvaceti let jde o nejvyšší počet nezaměstnaných a znamená to velmi závažný problém pro budoucí generace. Za celé toto období USA ztrácejí přes zhruba 2,6 milionů pracovních míst. Tyto výsledky značí, že ekonomika USA prochází obdobím recese a situace se nadále zhoršuje a recese se prohlubuje.

USA se stále potácí s vysokými deficity.

Ve druhém čtvrtletí roku 2008 se deficit bilance běžného účtu v USA zvýšil ze 175,6 na 180,9 miliardy dolarů, v prvních třech měsících tedy o 4,3 %. Tento nárůst byl způsoben především rekordními cenami ropy a vyšším deficitem obchodu se zbožím. V poměru k výkonu ekonomiky deficit běžného účtu stoupl na 5,1 % HDP z 5,0 % v prvním čtvrtletí. Ve třetím čtvrtletí se deficit běžného účtu opět zvyšoval a to na 183,1 miliardy dolarů. V porovnání s výsledky předešlého čtvrtletí to byl nárůst o 3,7 %.

První měsíce roku 2008 přinesly rozpočtový deficit ve výši 107 mld. USD. Koncem června se výše deficitu federálního rozpočtu pohybovala již okolo 268 mld. USD, což bylo způsobeno především daňovými úlevami rozesílanými v květnu a červnu. V září se federální rozpočet vyšplhal až na rekordní deficit 455 miliard dolarů. Hlavními viníky byly problémy finančních trhů, pokles ekonomického růstu a pokles trhu s bydlením. Oproti roku 2007 se schodek téměř ztrojnásobil. Vláda začala pomáhat největším bankám a snažila se poskytnout nemalé náklady na záchranu bankovního sektoru v podobě kapitálových injekcí, které dosáhly 115 miliard dolarů. Rozpočtový úřad Kongresu předpovídal růst deficitu až na 1,186 bilionů dolarů. Tato částka tvoří asi 8 % HDP v USA.

V druhé půlce měsíce se vyostřila situace kolem hypoték, které později odstartovaly vážnou ekonomickou krizi. Hypoteční trh USA byl ohrožen ztrátou až 100 miliard dolarů. Ben Bernanke, šéf americké centrální banky FED, však tvrdil, že nejspolehlivější indikátory ukazují, že ceny domů v USA neklesají celoplošně. Cena ropy v téže době překonávala svá maxima. Na konci měsíce se již problémy s hypotékami promítly také na burzy, které prudce klesaly nejen v USA, ale i v Asii a Evropě. Ekonomové začali varovat před přicházející inflací, na kterou budou muset centrální banky reagovat zvýšením sazeb. Od ministra financí USA vyšlo prohlášení, že globální ekonomika nemá žádné problémy a investoři pouze přeceňují riziko.

Důsledky krize znamenaly v americké ekonomice pokles počtu nesplacených hypoték (opožděné splátky) během jara až léta roku 2008. Počet hypoték s opožděnými splátkami vzrostl v USA ve 4. čtvrtletí roku 2007 skoro 6 %, v průběhu roku 2008 došlo poklesu míry nesplácení hypoték pod 5 %. Řešením a uklidněním dané situace by měla být finanční injekce americké vlády ve výši několika desítek miliard dolarů. Tuto injekci dostaly hypoteční agentury Fannie Mae a Freddie Mac. Obě agentury mají za úkol pomoci vlastníkům domů změnit jejich nevýhodné hypotéky za úvěry výhodnější.

3.18 Vývoj ekonomiky od roku 2009-2013

Barack Obama se stal prezidentem v době počátku finanční krize, jako reakci na ni začal vydávat balíčky na záchranu ekonomiky včetně nákupu dluhopisů. I když se ekonomika USA dostala do recese podařilo se Obamovi rychle vrátit růst HDP a klesání nezaměstnanosti. Během prvního volebního období zvýšil zadlužení země o 20% HDP, ke konci prvního období se mu ovšem podařilo deficit snížit. Inflation byla na začátku krize velmi nízká, vzápětí se začala zvyšovat a Obamovi se jí v prvním období nepodařilo snížit. Během druhého období se Obamovi podařilo velmi snížit deficit rozpočtu až na 2,5% HDP. Též se mu podařilo snížit nezaměstnanost na 6%. Růst HDP byl velmi rychlý, kromě prvního čtvrtletí roku 2014, kdy klesl z důvodu tuhé zimy a menšího vytváření zásob, a ve druhé polovině roku 2014 je opět očekáván růst 3,5%. Inflation se drží během druhého období kolem 2%.¹⁵

Tabulka: Vybrané makroekonomické ukazatele za období 2007-2012

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Nominální HDP (mld. \$)	14.028,7	14.291,5	13.939,0	14.526,5	15.075,7	15.681,5
Růst reálného HDP (%)	1,9	-0,3	-3,5	3,0	1,37	3,1
Bilance ZO (mld. \$)	-697,7	-698,3	-381,3	-500,0	-560,0	-539,5
Běžný účet (mld. \$)	-710,3	-677,1	-376,6	-470,9	-465,9	-474,9
Roční inflace (%)	2,8	3,8	-0,4	1,6	3,2	1,8
Nezaměstnanost (%)	4,6	5,8	9,3	9,6	8,9	7,8
Stát. rozpočet (mld. \$)	-161	-459	-1.413	-1.294	-1.299	-1.100
Deficit / HDP (%)	1,1	3,2	10,1	8,9	8,6	7,0
Státní dluh (mld. \$)	9.229,2	10.699,8	12.311,4	14.025,2	15.222,9	16.432,7
Dluh / HDP (%)	65,8	74,9	88,3	96,5	100,3	104,7

Zdroje: US Department of Commerce - Bureau of Economic Analysis, US Bureau of Labor Statistics, Congressional Budget Office Analysis, US Department of Treasury – Treasury Direct, Inflation Data.com

¹⁵ IMF World Economic Outlook. Washington, April 2013, str.47

V prvním čtvrtletí roku 2009 se růst HDP pohyboval v záporných hodnotách v důsledku hospodářské krize, tehdy HDP dosahovalo -0,5%, v průběhu roku se deficit snižuje a dosahuje -0,1% a na přelomu roku se hodnoty vyšplhaly až na 1,3%. Míra inflace se pohybuje v záporných hodnotách, nejnižších hodnot dosahuje v červenci, průměrná roční inflace dosahuje -0,4%. Míra nezaměstnanosti se pohybuje okolo 9,3% ve srovnání s rokem 2008 vzrostla v průměru o 3%. V letech 2000-2008 byla míra nezaměstnanosti na nižších hodnotách ve srovnání s evropskými státy. V období recese dochází k rapidnímu nárůstu počtu nezaměstnaných, kdy se vyrovnává a v některých i převyšuje míru nezaměstnanosti evropských zemí. Státní dluh neustále stoupá, k roku 2009 tento dluh činí přes 12 miliard dolarů.

V roce 2010 dochází k vylepšení ekonomické situace, jednotlivé makroekonomické ukazatele dosahují vyšších hodnot. Růst reálného HDP se zvyšuje až na 3%, ve srovnání s hodnotami v roce 2009 HDP vzrostlo až o 6%. Hodnoty roční inflace se pohybují v průměru okolo 1,6%. Míra nezaměstnanosti se od předešlého roku markantně neliší, došlo k mírnému zvýšení počtu nezaměstnaných a to na hodnotu 9,6%. Státní dluh logicky neustále stoupá, v roce 2010 činí 14 miliard dolarů.

V tomto roce se ekonomika stabilizuje, růst reálného HDP oproti předešlému roku poklesl o více jak 1,5%, nejde o markantní pokles. Míra inflace se oproti předešlému roku zvyšuje, dosahuje 3,2%. Pozitivní obrat můžeme pozorovat v oblasti nezaměstnanosti, míra nezaměstnanosti se pohybuje okolo 8,9%. Státní dluh se rozrostlo 1 miliardou dolarů.

Rok 2012 přináší řadu pozitivních věcí, co se ekonomiky týče. Růst reálného HDP opět stoupá na 3,1%, míra nezaměstnanosti se snižuje a to až na 7,8%, oproti předešlému roku dochází k zlepšení o necelé 1%, míra inflace se také snižuje a dosahuje 1,8%. V oblasti zadlužení USA se o zlepšení a snížení dluhu nedá mluvit pozitivně, státní dluh se zvyšuje o 1,2 miliard dolarů.

Během roku 2013 dochází k zlepšování ekonomické situace, hodnoty HDP, míry inflace a míry nezaměstnanosti jednoznačně prokazuje, že ekonomika USA se postupně dostává z období recese a ekonomického „úpadku“. Během celého roku se míra nezaměstnanosti pohybuje okolo 7%, což je ve srovnání s posledními roky pozitivní jev. Na počátku roku 2014 dokonce poklesne na 6%. Když se podíváme na situaci růstu HDP v tomto období, zjistíme, že dochází opět k nárůstu, kdy nejvyšší hodnoty se ukazují v polovině roku 2013, dosahují až

4,5%. Míra inflace se pohybuje během celého roku v rozsahu 1,2-1,8%. V porovnání s předešlými roky se inflace nezvyšuje a zůstává v průměru stabilní.

Budoucí vývoj americké ekonomiky spěje jen k dalším pozitivním výsledkům, všechny významné makroekonomické ukazatele se udržují na pozitivních číslech. Míra inflace neustále klesá, míra nezaměstnanosti klesá, pohybuje se okolo 5% i ekonomický růst je značný a pozitivní v rámci globální ekonomiky a hospodářství. V první polovině roku 2014 byl sice zaznamenán propad v ekonomickém růstu a růstu HDP, avšak posléze dochází opět k vylepšení. „Americká ekonomika vykazuje v mnoha ohledech známky robustního a silného růstu. Už půl roku vytváří přes 200.000 nových pracovních míst měsíčně, v červnu to bylo dokonce celých 288 tisíc míst. Burzovní index Dow Jones se poprvé dostal přes hranici 17.000 bodů a nezaměstnanost klesla na 6,1 %. I když především kvůli dlouhé a velice chladné letošní zimě HDP za první čtvrtletí r. 2014 pokleslo o 2,9 %, většina celoročních odhadů stále predikuje růst v rozmezí 2,8 – 3 %. Půjčky podnikovému sektoru rostou tempem o 10 % ročně. Na konci loňského roku silně vzrostla firemní poptávka po podnikovém software a dopravních prostředcích, což jsou projevy historicky spojené s ekonomickým růstem.“¹⁶

¹⁶http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/severni_amerika/usa/ekonomika/ekonomicka_charakteristika_zeme.html

Závěr

Ve vybraném období můžeme říci, že ekonomika USA prošla určitými nelehkými zkouškami, avšak si dovolím tvrdit, že za každé krizové situace, která nastala, se Spojené státy snažily postavit znovu na své vlastní nohy. V 90. letech v období vlády prezidenta Billa Clintona dochází k velkému růstu ekonomiky, vybrané ukazatele se vyznačují rekordními výsledky za posledních 30 let. Období dlouhé konjunktury však střídá období recese a to na přelomu milénia.

Když se podíváme na situaci USA v nové dekádě, vedla si také celkem obstojně. Spojené státy si i nadále nepochybně udržely pozici světové ekonomické supervelmoci. Během sedmi let přestály mnohé obtíže. Vývoj přitom nebyl zdaleka vždy příznivý a USA čelily řadě ekonomických a mezinárodně politických problémů. Jak víme, ekonomika sklouzávala do recese a následně v roce 2001 prodělala menší krizi.

Zastávám ten názor, že se nejedná o projev slabosti americké ekonomiky. K zlepšení situace došlo v poměrně krátké době. Navíc se USA potýkala s dalšími nadnárodními problémy, jako bylo hrozba teroristických útoků či válka v Iráku. Dlouhodobé problémy měly tyto události pouze v oblasti finančních trhů a otřásly důvěrou spotřebitelů a firem. V roce 2002 došlo k postupnému ožívání ekonomiky. Hlavním z hybatelů ekonomického růstu se stala silná domácí poptávka. V období roku 2003-2005 se ekonomický růst nadále zvyšuje, můžeme říci, že ekonomika zažívá úspěšné období. Stále důležitým faktorem zůstává silná poptávka v kombinaci s vhodně zvolenou hospodářskou politikou. Co se týče fiskální politiky státu, i zde můžeme hovořit o rozkvětu, nastartovala období konjunktury a podpořila růst HDP. V tomto období se míra nezaměstnanosti a míra inflace pohybují na nízkých příznivých hodnotách. Určité výkyvy inflace nastávají jen v důsledku zdražování ceny ropy. Toto zvyšování bylo zapříčiněno válkou v Iráku. V roce 2007 propuká hypoteční krize a posléze v roce 2008 světová finanční krize. Po vypuknutí této krize došlo k obrovskému nárůstu federálního dluhu, ekonomický růst se zpomalil a ekonomové se dokonce obávali deflace. Podle mého názoru však největším problémem této krize bylo obrovské snížení pracovních míst, tudíž se rapidně zvyšovala míra nezaměstnanosti na hodnoty, které v posledních letech nebyly zaznamenány. Problematika nezaměstnanosti je v USA aktuální stále, mnoho absolventů vysokých škol nemohou najít uplatnění, musejí volit jiné obory, které nemají vystudované. V období finanční krize se stává prezidentem Barack Obama, který nestabilní situaci v ekonomice

uchopil celkem chvályhodné. Začátky sice byly těžší, ale v roce 2001 a 2010 dochází k ekonomickému růstu, inflace i nezaměstnanost se také snižují. Můžeme tedy mluvit o opětovné nastartování ekonomického růstu USA.

Literatura:

SAMUELSON, P.A. – NORDHAUS: *Ekonomie.*, 18. Vydání, NS Svoboda s.r.o., 2010. 125 s. ISBN 80-205-0590-3

EPPING, R.Ch.: *Průvodce globální ekonomikou.* Praha: Portál, 2004. 240 s. ISBN 80-7178-825-2.

FÁREK, J., KRAFT, J.: *Světová ekonomika: Za prahem nového století globálních změn.* Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2006. 252 s. ISBN 80-7372-142-2.

KUNEŠOVÁ, H., CIHELKOVÁ, E. a kol.: *Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy.* Praha: C. H. Beck, 2006. 319 s. ISBN 80-7179-455-4.

LEBIEDZIK, M., NEZVAL, P., MAJEROVÁ, I.: *Světová ekonomika.* Brno : Computer Press, a. s. , 2007. 280 s. ISBN 978-80-251-1510-7.

TOMEŠ, Z. a kol.: *Hospodářská politika 1900 – 2007.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 262 s. ISBN 978-80-7400-002-7.

ŽÍDEK, L.: *Dějiny světového hospodářství.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 391 s. ISBN 978- 80-7380-0352.

CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy EU.* 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2003, 709 s. ISBN 80-7179-804-5.

CIHELKOVÁ, E. a kol: *Světová ekonomika- základní rysy a tendence vývoje.* 2. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická, 2005, 257s. ISBN 802450687-4.

FOLTÝN, Jaroslav, JENÍČEK, Vladimír. *Globální problémy a světová ekonomika.* 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2003, 269 s. ISBN 80-7179-795-2.

NEUMANN, P.: *Bilance ekonomiky a hospodářské politiky USA na prahu nového tisíciletí.* 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická, 2001, 22s. ISBN 802450202X (brož.)

Zprávy prezidenta Spojených států:

1. Economic Report of the President. Washington: February 2000
2. Economic Report of the President. Washington: February 2001
3. Economic Report of the President. Washington: February 2002
4. Economic Report of the President. Washington: February 2003
5. Economic Report of the President. Washington: February 2004
6. Economic Report of the President. Washington: February 2005
7. Economic Report of the President. Washington: February 2006
8. Economic Report of the President. Washington: February 2007
9. Economic Report of the President Washington: February 2008
10. Economic Report of the President Washington: February 2009
11. Economic Report of the President Washington: February 2010

(všechny zprávy dostupné z: <http://www.gpoaccess.gov/eop/download.html>)

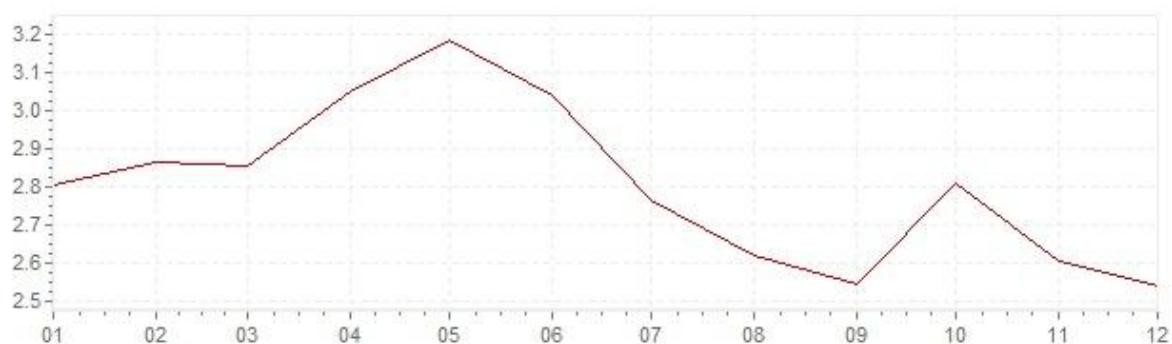
Zprávy FEDu:

1. Board of Governors of the Federal Reserve System: Annual Report. Washington, 2003
2. Board of Governors of the Federal Reserve System: Annual Report. Washington, 2004
3. Board of Governors of the Federal Reserve System: Annual Report. Washington, 2005
4. Board of Governors of the Federal Reserve System: Monetary Policy Report to the Congress. Washington, July 2003
5. Board of Governors of the Federal Reserve System: Monetary Policy Report to the Congress. Washington, July 2004
6. Board of Governors of the Federal Reserve System: Monetary Policy Report to the Congress. Washington, July 2005
7. Board of Governors of the Federal Reserve System: Monetary Policy Report to the Congress. Washington, July 2006
8. Board of Governors of the Federal Reserve System: Monetary Policy Report to the Congress. Washington, February 2007
9. Board of Governors of the Federal Reserve System: Monetary Policy Report to the Congress. Washington, July 2003
10. Board of Governors of the Federal Reserve System: Government Performance and Results Act . Washington, July 2006

(všechny zprávy dostupné z: <http://www.federalreserve.gov/boarddocs/rptcongress/default.htm>)

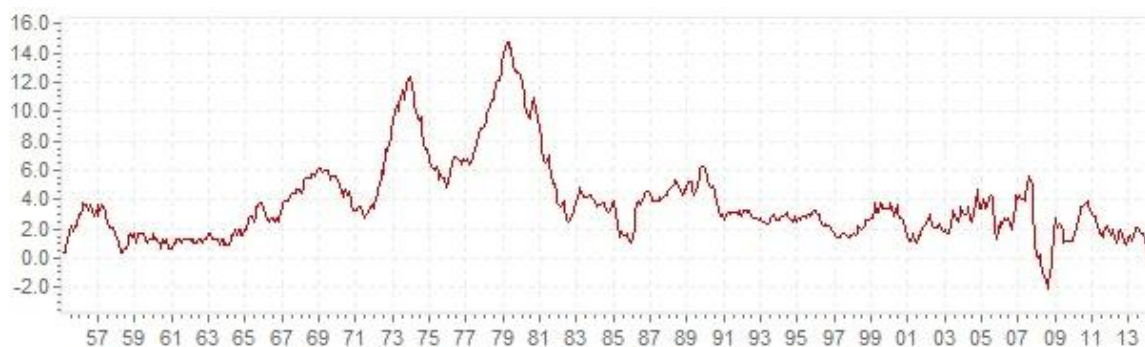
Přílohy:

Míra inflace USA v roce 1995(%)

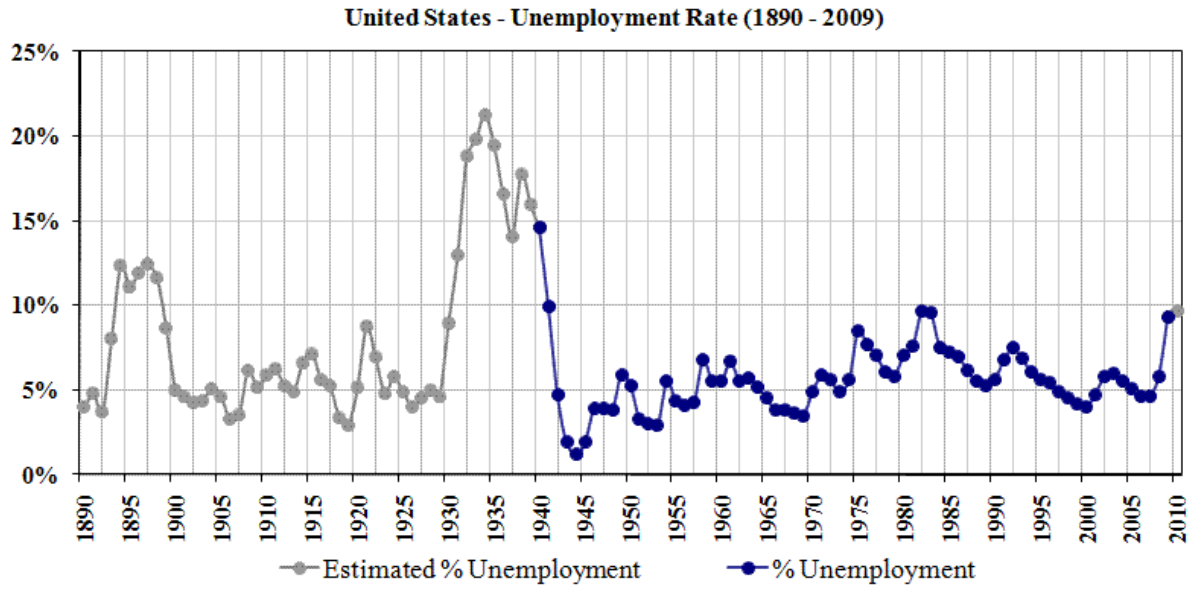


Zdroj: <http://redbus2us.com/buying-power-of-dollar-vs-rupee-price-of-food-clothes-inflation-usa-vs-india/> -inflace

Vývoj míry inflace USA(%)



Zdroj: <http://data.bls.gov/timeseries/LNS14000000>



Zdroj: https://en.wikipedia.org/wiki/Unemployment_in_the_United_States



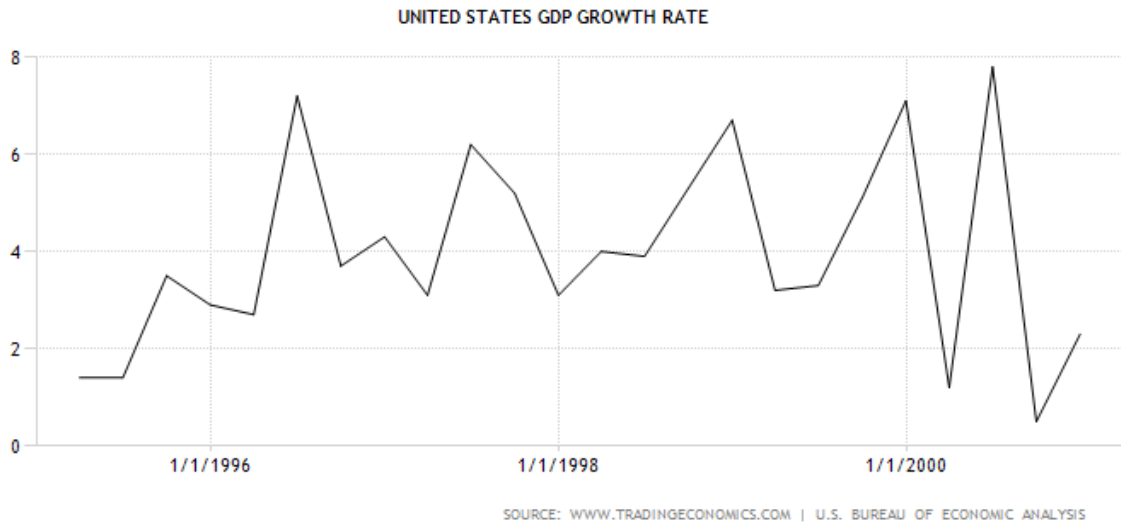
Zdroj: <http://www.tradingeconomics.com/united-states/gdp-growth>



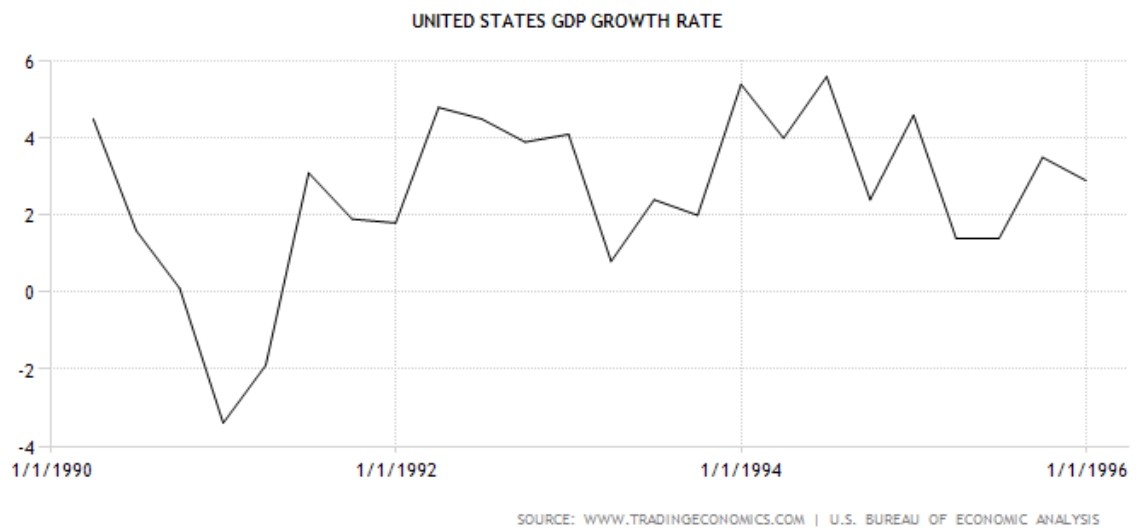
Zdroj: <http://www.tradingeconomics.com/united-states/gdp-growth>



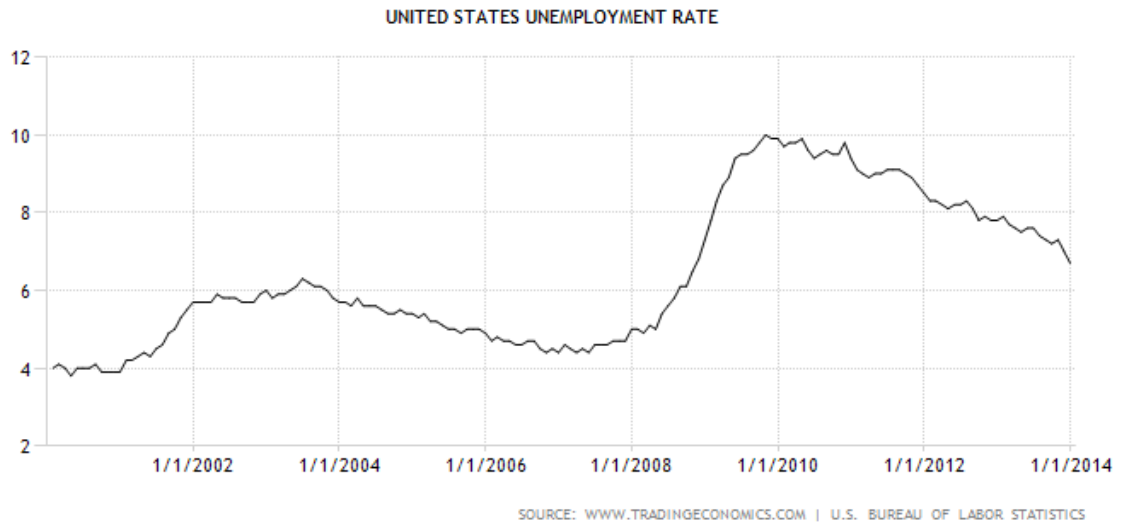
Zdroj: <http://www.tradingeconomics.com/united-states/gdp-growth>



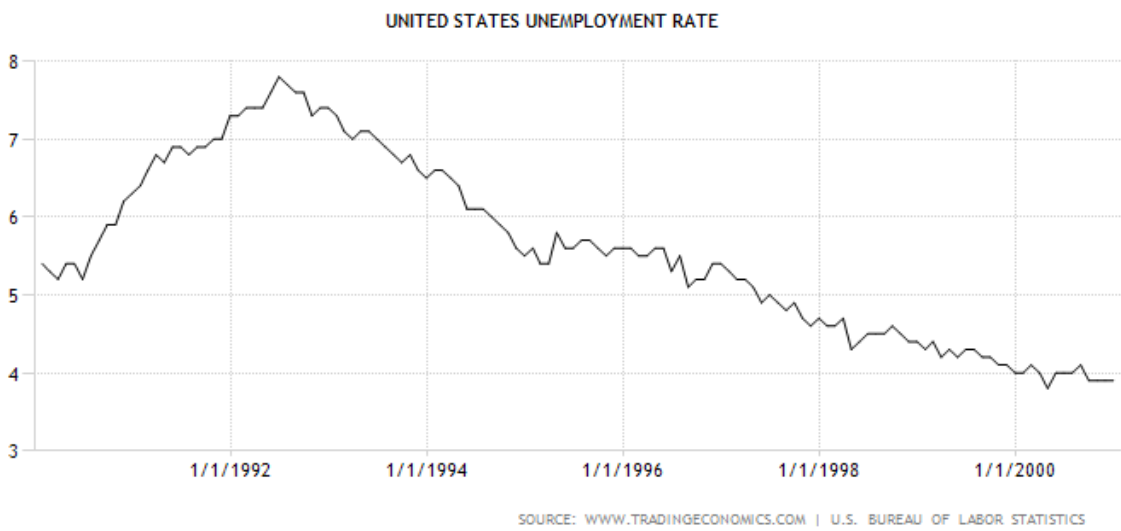
Zdroj: <http://www.tradingeconomics.com/united-states/gdp-growth>



Zdroj: <http://www.tradingeconomics.com/united-states/gdp-growth>



Zdroj: <http://www.tradingeconomics.com/united-states/unemployment-rate>



Zdroj : <http://www.tradingeconomics.com/united-states/unemployment-rate>